

**Bosna i Hercegovina
Federacija BiH
Hercegovačko-neretvanski kanton
Općina Jablanica
Općinski načelnik**

Općina Jablanica u partnerstvu sa omladinskim klubom „Pod istim suncem“ i Vijećem mladih

**POLITIKE ZA MLADE I
AKCIONI PLAN PROVOĐENJA U OPĆINI JABLANICA
2006.-2009.**

Jablanica, decembar 2005.

UVOD

Rezolucijama Generalne skupštine UN-a broj 40/14 1985. i 50/81 1995 godine utvrđena je starosna granica omladine-od 14 do 25 godina.U tom životnom periodu oni prelaze iz doba djetinjstva u doba odraslih i nalaze se pod velikim utjecajem vanjskih ekonomskih,socijalnih i političkih faktora,kao i raznih vidova unutrašnjeg razvoja koji utječu na dječiji put odrastanja.Zbog ratnih posljedica u BiH i prekida koji je rat unio u život mladih ljudi,definicija omladinske dobi koja se uobičajeno koristi u BiH je fleksibilnija i proteže se na 30 godina.Procjenjuje se da u Bosni i Hercegovini ima oko 950.000 hiljada mladih, starosne dobi od 15 do 30 godina,što iznosi četvrtinu ukupnog broja stanovnika u BiH.Prema istraživanju UNDP-ija¹ računa se da je od rata na ovamo preko 100.000 mladih napustilo BiH.

- *Bosna i Hercegovina nema utvrđenu omladinsku politiku*
- *Bosna i Hercegovina, Federacija BiH i kantoni/županije nemaju institucije koje se bave mladima*
- *Bosna i Hercegovina,Federacija BiH i kantoni/županije, nemaju Zakon o mladima i Zakon o podršci mladima*

1. OMLADINSKA POLITIKA U OPĆINI JABLANICA

Krajem 2002.godine Omladinska informativna agencija(OIA) je uz podršku Fonda Otvoreno društvo BiH započela sa projektom „Omladinska politika na lokalnom nivou“. Pilot projekat je obuhvatio 11 općina iz različitih dijelova BiH,koje se razlikuju po regiji,veličini,statusu, socijalnim,ekonomskim i poltičkim karakteristikama.Među njima je bila i općina Jablanica.Ideja ovog projekta bila je, da se bez obzira na odsustvo politike na makro-planu,briga države na nivou lokalne zajednice treba,mora i može da postoji.Sama ideja utemeljena je na „Evropskoj povelji o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou“,čiji je potpisnik i Bosna i Hercegovina. Pored ovog dokumenta bitno je pomenuti da opravdanost donošenja ovoga dokumenta i obavezu lokalne samouprave prema mladima nalazimo u Evropskoj povelji o lokalnoj smoupravi. Ovaj dokument u svojoj Preporuci br.R(2001) 19. Komiteta ministara nalaže organima lokalne uprave angažman po pitanju mladih a koji će, po nama, na jedan sveobuhvatan način urediti ovaj Akcioni plan za mlade u Jablanici.

Za kratko vrijeme a naročito od mjeseca jula 2004.godine općina Jablanica je ispunila sve uslove koji definišu postojanje elemenata omladinske politike na lokalnom nivou:(postavila službenika za mlade u izvršnoj vlasti,imenovala komisiju za mlade na nivou zakonodavne vlasti,obezbjedila međusektoralnu suradnju,oformila budžet za mlade,pripremila akcioni plan,obezbjedila omladinsku infrastrukturu,razvila informativnu politiku prema mladima,podsticala omladinska istraživanja,podržavala neformalna obrazovanja mladih,uključivala se u partnerske odnose sa omladinskim organizacijama i organima mladih ,te aktivno pomagala razmjenu i mobilnost mladih).

2. AKCIONI PLAN

2.1.Uvod

Akcioni plan za mlade u općini Jablanica je dokument koji definiše:

---

¹ UNDP,HDR 2000: Mladi,“Prism Research,sarajevo.

- Presjek trenutnog stanja i položaja mladih i analizu (najizrazitijih) potreba mladih, (*Politike za mlade*)
- Formulisanje mjera za rješavanje definisanih i istraženih potreba mladih (*Akcioni plan*),

Izrada ovog dokumenta, plod je odsustva strateškog programa za mlade (i bilo kakve zakonske regulative izuzev u RS-u) kako na državnom nivou, Federaciji BiH, Hercegovačko-neretvanskom kantonu i općini, a i zbog problema sa kojima se ova populacija suočava. Pri izradi Akcionog plana za mlade u Jablanici značajnu pomoć pružili su, omladinski klub „Pod istim suncem“, Vijeće mladih općine Jablanica i Radna grupa Općinskog vijeća za izradu konačnog izgleda dokumenta.

Iniciranje i izradu ovog dokumenta pored navedene makro neuređenosti omladinskog života u BIH, Općina Jablanica pokazuje svoju dosljednost na dostizanju evropskih standarda i promociji evropskih vrijednosti.

Partnerski odnos općine, omladinskog kluba i Vijeća mladih u procesu izrade dokumenta doprinjeo je tome da je Akcioni plan politika za mlade u općini Jablanica realan i u praksi primjenjiv.

Izradi Akcionog plana za mlade predhodilo je:

- istraživanje položaja mladih na području općine Jablanica,
- analitičko praćenje problema mladih u Jablanici,
- dugotrajano praćenje pozitivnih evropskih praksi te njihovo prilagođavanje lokalnim potrebama od strane omladinskih organizacija i predstavnika lokalne samouprave,
- zaključci fokus-grupe, lidera mladih iz Jablanice sa nosiocima izvršne i zakonodavne vlasti u općini Jablanica,
- relevantni dokumenti (izvještaji, zaključci, diskusije i javne rasprave)
- aktivnosti nosilaca i organa izvršne i zakonodavne vlasti u općini Jablanica.

Iako je Akcioni plan dokument koji „propisuje“ redoslijed i skup aktivnosti sa tačno određenim rokovima i nosiocima, on u svojoj suštini predstavlja i osnovu koja se stalno oplemenjuje, dograđuje i širi u skladu za zahtjevima vremena i trenutnim prilikama.

2.1 Predmet akcionog plana

Ovim dokumentom se definišu stavovi i mišljenja mladih u općini Jablanica, iskazuju konkretne potrebe mladih. Takođe se podstiču svi zainteresovani i odgovorni da odgovore potrebama mladih te se utvrđuje konkretan plan akcije u rješavanju potreba mladih sa nosiocima, rokovima aktivnostima i ciljevima.

Akcioni plan treba da obaveže odgovorne i podstakne zainteresovane u lokalnoj zajednici da odgovore potrebama mladih, da utiču na rješavanje problema mladih, povećaju participaciju mladih u društvenom životu općine i zaštite ugrožene grupe mladih.

Oblasti obuhvata politika za mlade u općini Jablanica su sljedeće: institucionalizacija politika za mlade, obrazovanje mladih, zapošljavanje mladih, zdravlje mladih, kultura i slobodno vrijeme, mladi i društvo, razvoj volonterizma, socijalna politika prema mladima.

2.2 Osnovni principi izrade i implementacije akcionog plana

Osnov za izradu Akcionog plana i implementaciju aktivnosti predstavljaju sljedeći principi:

- Partnerstvo - povezanost svih zainteresovanih subjekata u oblastima koji se tiču mladih;
- Koordinacija - upravljanje i planiranje na nivoima svih zainteresovanih i uključenih subjekata;
- Komunikacija - interna povezanost svih zainteresovanih strana;

- Informisanost - planirano i standardizovano prikupljanje informacija ,njihova razmjena i plasiranje u javnosti;
- Monitoring – analiza i praćenje primjene mjerljivih indikatora - očekivanih rezultata, praćenje i nadzor nad aktivnostima na nivou općine;
- Evaluacija, analiza i procjena rezultata, dostupnost rezultata i izmjena eventualnih mjera

3. CILJEVI I CILJNE GRUPE

3.1 Opći ciljevi

- Povećati svijest zajednice o značaju vođenja aktivne politike prema mladima
- Sistemsko i planirano rješavanje problema mladih u općini Jablanica

3.2 Specifični ciljevi (evidentirani su prema oblastima)

3.3 Ciljna grupa

Svi mladi na području općine Jablanica od 14 do 30 godina

3.4 Ostvarenje ciljeva

Ostvarenje planiranih ciljeva može se postići kroz sljedeće aktivnosti:

- Kontinuiranim i organizovanim rješavanjem položaja mladih na nivoima zakonodavne i izvršne vlasti općine Jablanica kao i na organima i rukovodstvima svih zainteresovanih i uključenih u rad sa mladima (škole, socijalne i zdravstvene ustanove, sportski kolektivi, društva i udruženja, omladinska udruženja i klubovi);
- Preventivnim obrazovanjem djece i mladih, roditelja i odraslih koji rade sa djecom i mladima;
- Povećanjem mogućnosti i sposobnosti zajednice da reaguje i uspješnije rješava probleme mladih putem umrežavanja institucija i organa;
- Uspostavljanjem i jačanjem veza među raznim subjektima koji djeluju na području općine Jablanica u oblastima prosvjete, zdravstva, socijalne zaštite, zaštite okoliša, općinskih organa, pravosuđa, bezbjednosti, informisanja;
- Uvođenjem savremenih metodologija rada koji pospješuju preventivno djelovanje u oblastima prosvjete, zdravstva, socijalne zaštite, zaštite okoliša, općinskih organa, pravosuđa, bezbjednosti, informisanja;
- Bez odlaganja se u svim oblastima uključiti u informatičko društvo i tehnologije;
- Dosljedno podržavati ulogu nevladinog sektora u svim društveno-prihvatljivim akcijama;

4. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

Demografski pokazatelji ciljne populacije

Ukupno naseljenih mjesta :33

Gustina naseljenosti: 43,3 st/km²

Ukupno 2980 domaćinstava 13074 stanovnika

Broj stanovnika dobi od 14-26godina : 3.486

U stalnom radnom odnosu:1.827 uposlenik

U povremenom radnom odnosu: 304

Samostalnih privrednika: 243

Nezaposlenih radnika : 1516
 Penzionera : 597
 Broj osnovnih škola : 6(centralna i 5 područnih)
 Broj učenika osnovne škole : 1.170
 Broj srednjih škola : 1 mješoviti srednjoškolski centar
 Broj učenika srednje škole : 519
 Broj studenata viših škola i fakulteta : 301
 Domaćinstva sa vlastitim resursima : 177
 Domaćinstva bez vlastitih resursa : 2.603
 GDP per capita: 3.961,9 KM
 Preduzeća ukupno :67
 Ukupno raseljenih lica : 942
 Raseljena lica sa drugih područja BiH : 742 (iz 20 gradova)
 Interno raseljenih lica : 290
 Kolektivni smještaj – Kamp: 70 porodica,199 lica od čega je 78 mladih između 14-26godina

Napomena:Izvor podataka su: Federalni zavod za statistiku,Kantonalni zavod za statistiku Mostar,Biro rada u Jablanici,dokumentacija općine Jablanica,osnovna škola u Jablanici,Srednja škola u JablaniciObzirom da se ne vodi kontinuirano praćenje i redovno (dnevno)ažuriranje podataka, neke podatke treba uzeti sa rezervom

a) Popis 1991

	ukupno	0-9	10-14	15-19	20-24	25-34	35-49	50-64	65 +	nepoznato
Svega	12691	2270	1082	958	1068	2336	2192	1780	830	175
muški	6316	1169	564	480	540	1180	1152	839	315	77

b) Procjena prisutnog broja stanovništva 2005.

	ukupno	0-14	0-4	5-9	10-14	15-64	65 +
Ukupno	13074	1979	472	744	763	9186	1909
Muški		1000	235	383	382		
ženski		979	237	361	381		

Korišteni podaci federalnog i kantonalnog zavoda za statistiku

c) Podaci o zaposlenosti

c.1) zaposleni

	Ukupno	Javni sektor	Privatni sektor	državni
Proizvodnja	1218	390	587	177
usluge	406	-	255	151
administracija	230	230		
Ukupno	1827	620	842	328

Napomena : Podatke iz navedene tabele treba uzeti sa rezervom.

c2) nezaposleni

	18-25 g.			26-35 g.			36-45 g.			Preko 45 g.			UKUPNO		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U
VSS	2	16	18	2	2	4				2		2	6	18	25
VŠS	12	24	36	7	17	24	2	5	7	3	1	4	12	26	38
SSS	48	41	89	40	67	107	24	74	98	2	9	11	132	203	335
VKV							1		1	5		5	16		16
KV	169	89	258	112	55	167	70	25	95	56	10	66	448	223	671
PK				2	5	7	5	9	14	42	10	52	50	21	71
NK	14	23	37	79	62	141	50	46	96	21	34	55	184	176	360
Ukupno	236	159	395	242	208	450	152	159	311	131	64	195	761	590	1516

Napomena. Podaci uzeti na osnovu evidencije Biroa za zapošljavanje iz decembra .2005.

5. POTREBE MLADIH

Potrebe mladih Jablanice utvrđene su na osnovu: istraživanja putem ankete i razgovora sa fokus grupom mladih

5.1 Istraživanje putem ankete

5.1.1. Predmet, cilj, metod, instrumenti, obrada i tok ispitivanja

Predmet ovog istraživanja/ankete/ su mišljenja, stavovi i ponašanja mladih u općini Jablanica u vezi sa svojom budućnošću, školovanjem, profesionalnim životom i slobodnim vremenom.

Cilj istraživanja bio je:

1. Utvrditi, opisati i interpretirati mišljenja, stavove i ponašanja mladih u Jablanici u vezi sa svojom budućnošću, školovanjem, profesionalnim životom i slobodnim vremenom.

2. Utvrditi, opisati i interpretirati mišljenja, stavove i ponašanja sa socijalno-demografskim obilježjima mladih.

Za istraživanje je korišten metod slučajnog uzorka od 120 ispitanika : 57 ženskog pola, 55 muškog pola (8 ispitanika se nije izjasilo o svom spolu), na području cijele općine Jablanica. Uzorak s obzirom na etničku pripadnost čine Bošnjaci (96), Hrvati (5), Srbi (4), i nešto drugo (4).

Upitnik sadrži 33 pitanja i napravljen je u martu 2005. godine.

Upitnik sadrži sljedeće grupe pitanja:

1. Sociodemografske varijable (pol, godine, nacionalnost, obrazovanje, zaposlenje, kategorija stanovništva)
2. Problemi i potrebe mladih
3. Korištenje slobodnog vremena
4. Socijalna distanca kod mladih
5. Odnosi u porodici i školi

Anketiranje je vršeno u aprilu 2005. godine. Ispitanici su bili učenici osnovne škole (7-8 razred), učenici srednje škole, mladi (nezaposleni, zaposleni), roditelji, predstavnici institucija

zainteresovanih i uključenih u rad sa mladima(direktori škola, pedagozi, rukovodeći radnici općine, omladinskih organizacija i klubova).

Anketiranje su sprovodila tri anketara. Prije ispitivanja ispitanicima je saopšteno da se istraživanje vodi za potrebe mladih, da je anonimno a zatim im je objašnjen način rada. Ispitanici su bili znatiželjni i dobrovoljno su pristupili ispitivanju iako je anketa bila pomalo komplikovana i zahtjevala je puno vremena.

Kompletna anketa nalazi se u Prilogu dokumenta

5.1.2 Rezultati i zaključci istraživanja putem ankete

Problemi koje su mladi Jablanice istakli u anketi navedeni su hijerarhijski:

Problemi
nezaposlenost mladih
siromaštvo
poroci
kriminal medju mladima
neinformisanost
loš obrazovni sistem
nezastupljenost mladih u vlasti
korupcija u društvu
neispunjeno slobodno vrijeme

Vrijednosti koje su mladi Jablanice istakli u anketi navedene su hijerarhijski

---

Vrijednosti
porodica
mir
ljubav
iskrenost
poštenje
prijateljstvo
ravnopravnost
nenasilje
vjera
rad
udoban život

5.2 Istraživanja putem fokus grupe mladih

Općina Jablanica i njeni predstavnici iz izvršne i zakonodavne vlasti su u cilju dobijanja relevantnog mišljenja o ukupnom odnosu zajednica-mladi organizovala sastanak sa reprezentima omladinske populacije u općini Jablanica na kojemu su mladi u otvorenoj diskusiji izrazili svoja gledišta, mišljenje i zahtjeve. Mladi smatraju da je uvrštavanje zaključaka sa održanih sastanka i i obavljanje javnih rasprava, kao i njihovo učešće u izradi ovog strateškog dokumenta izraz opredjeljenja i podrška nosilaca vlasti u općini Jablanica u cilju rješavanja potreba mladih, ali i kao smjernica nosiocima u izvršnoj vlasti.

Zaključcima sa sastanka istaknute su najvažnije potrebe mladih a odnose se na zapošljavanje mladih, obezbjeđenje prostora za redovne aktivnosti, budžetiranje vijeća mladih i aktivnije uključivanje mladih u proces donošenja odluka (učesće u programima i strateškim planova koji su na snazi).

Jasno izraženi zahtjevi mladih su dobra osnova za buduće tematske sjednice posvećene problemima mladih, kao i priprema za izradu prednacrt budžeta za 2006. godinu.

Obzirom da su ovdje izražene trenutno najvažnije potrebe mladih otvoren je prostor za otvoreni dijalog, između vlasti i svih zainteresovanih i uključenih faktora u rješavanje problema mladih o temama kao što su: psiho- socijalna i zdravstvena zaštita mladih i prevencija, borba protiv raznih toksikomanija i poroka, maloljetnička delikvencija i kriminal, adekvatno obrazovanje i povezanost škola sa zahtjevima tržišta rada, kultura i slobodno vrijeme mladih.

Tematske sjednice posvećene mladima, koje su održane dale su takođe značajan doprinos razumjevanju dijaloga svih uključenih i zainteresovanih subjekta na području općine Jablanica i mladih. Zaključci sa tih sjednica ugrađeni su kao sastavni dio ovog dokumenta.

6. PRIORITETNE OBLASTI ZA RJEŠAVANJE POTREBA MLADIH JABLANICE

IDENTIFIKACIJA PROBLEMA I CILJEVI POLITIKA

6.1 Institucionalizacija politika mladih

Mladi u Bosni i Hercegovini pa tako i u Jablanici nisu sistemski i institucionalno riješili svoj položaj u društvu. Pokušaj da se definira omladinska politika u Jablanici i provodi putem akcionog plana za mlade je izazov koji zahtijeva i institucije ili organizacije (udruženja) koja će provoditi usvojenu politiku i plan akcije. Smatramo da svi organizirani pravni subjekti u društvu: škole, sportski kolektivi, kulturna društva, ostala udruženja građana moraju posvetiti veću brigu statusu i tretmanu mladih osoba. Vijeće mladih i Omladinski klub Pod istim suncem, trebaju ostati vjerodostojne organizacije za artikuliranje širokog spektra potreba mladih. Ove dvije organizacije trebaju ostvariti punu saradnju sa Komisijom za mlade OV Jablanica i referentom za mlade u općini Jablanica.

Cilj: Implementirati akcioni plan realizacije politika za mlade u općini Jablanica

Aktivnosti:

- Usvojiti akcioni plan realizacije politika mladih;
- Usvojiti akcioni plan na sjednici općinskog vijeća Jablanica;
- Zadužiti Komisiju za mlade OV i referenta za mlade za provođenje plana;
- Podržati rad omladinskih organizacija i klubova i udruženja koja rade sa mladima;
- Inicirati studentske oblike organizovanja mladih Jablanice;
- Podržati osnivanje i rad Vijeća učenika u osnovnoj i srednjoj školi;

- Osigurati u budžetu općine Jablanica sredstva za provedbu plana i omladinske projekte

6.2 Obrazovanje mladih

Kvalitet obrazovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi je na zadovoljavajućem nivou. Potrebno je stalno preispitivati i analizirati potrebe privrede Jablanice za kvalifikacijama srednjoškolaca i prema tim rezultatima praviti programe obrazovanja, Odnosi na relaciji učenik – škola – roditelj – vijeće roditelja nisu na zadovoljavajućem nivou i potrebno ih je iz više razloga unapređivati.

Briga o studentima na sistematičan i efikasan način treba biti kvalitetnija i uključivati: opredjeljivanje za izbor studija, aktivnosti pri upisu, dodjeljivanje stipendija, praćenje uspjeha studenata, uključivanje diplomanata u radne i društvene tokove i dr.

Iz više različitih razloga javlja se stalna potreba za dopunskim (neformalnim) obrazovanjem mladih u raznim oblastima: komunikacijske i kompjuterske vještine, znanje stranih jezika, vještine u radu civilnog društva i dr. Neformalno obrazovanje mladih treba podržavati i unapređivati.

Cilj 1: Podržavati i unapređivati formalno obrazovanje mladih

Cilj 2: Podržavati i unapređivati neformalno obrazovanje mladih

Aktivnosti:

- Osnovnu školu podsticati na provođenje reformi osnovnog obrazovanja;
- Izgrađivati partnerske odnose između učenika, nastavnika, uprave osnovne škole;
- Osmišljavati kvalitetnije projekte i odnose sa Vijećem roditelja osnovne škole.
- Srednju školu podsticati na provođenje reformi srednjeg obrazovanja;
- Izgrađivati partnerske odnose između učenika, profesora i rukovodstva srednje škole;
- Osmišljavati kvalitetnije projekte i odnose sa Vijećem roditelja srednje škole.
- Usko sarađivati sa osnovnom i srednjom školom;
- Voditi aktivnu brigu o svim studentima općine Jablanica;
- Voditi stalnu evidenciju o studentima, apsolvantima, diplomantima i pripravnicima;
- Voditi brigu o potrebama privrede Jablanice i mogućnosti zaposlenja diplomanata;
- Aktivno učestvovati u raspodjeli stipendija za učenike i studente općine Jablanica;

Cilj 3: Podržavati i unapređivati neformalno obrazovanje mladih

Aktivnosti:

- Istraživati i podržavati neformalne oblike obrazovanja organizovanjem: kurseva, treninga, seminara, konferencija iz oblasti interesovanja mladih;
- Podržavati obrazovanje mladih iz oblasti demokratije i ljudskih prava;
- Provoditi edukativne programe mladih u ruralnim naseljima, povratničkim naseljima, manjinskim skupinama;
- Podržavati organizacije koje mladima pružaju pristup internetu i edukacije iz informatičkih tehnologija.

6.3 Zapošljavanje mladih

Od ukupno 1516 nezaposlenih u Jablanici mladih je 845 ili 63%. Ovo ukazuje na problem velike nezaposlenosti mladih. Iz tog razloga, a i zbog potrebe osiguranja egzistencije mladi uglavnom «rade na crno» u raznim firmama. Tako su mladi na određeni način postali «bijelo roblje», predmet ucjena i trgovine ljudima poslodavaca Jablanice.

Mladima se rijetko nudi mogućnost odrađivanja pripravničkog staža.

Krediti za pokretanje biznisa koje dodjeljuje općina ne pogoduju mladima, pa ih zato i nema među aplikantima ili su veoma rijetki.

Mladi nisu aktivni učesnici u kreiranju i provođenju strateških dokumenata.

Mladi sa posebnim potrebama ne mogu artikulirati svoje mogućnosti i ostvariti egzistenciju.

Cilj 1: Povećati zaposlenost mladih Jablanice

Aktivnosti:

- Budžetom za kreditiranje poslova predvidjeti 30% sredstava za projekte mladih;
- Istražiti potrebu i pokrenuti poslovni inkubator u Jablanici;
- Olakšati rad mladim poduzetnicima oslobađanjem od općinskih naknada;
- Promovirati mlade poduzetnike;
- Općinskim i drugim mjerama smanjiti rad mladih na crno;
- Općinskim i drugim mjerama jače poticati pripravnički staž u javnom i privatnom sektoru;
- Omogućiti adekvatno učešće mladih u provedbi strateških dokumenata: Strategija razvoja poljoprivrede, Strategija razvoja turizma, Lokalni ekološki akcioni plan;
- Podržavati obuku mladih u oblasti menadžmenta;
- Stvarati ambijent za ulaganje donatora i investitora;
- Mladima sa posebnim potrebama, nakon sticanja stručnog zvanja, dati proiritet pri zapošljavanju.

Cilj 2: Razviti omladinski turizam

Aktivnosti:

- Promovirati i afirmirati turističku ponudu Jablanice i njenu evropsku opredijeljenost;
- Razvijati omladinski turizam izgradnjom omladinskog hostela;
- Organizirati omladinske kampove u Jablanici;
- Razvijati ljetni, zimski, seminarski, planinski, sportski, koncertni i ostale vidove turizma u Jablanici;
- Izraditi promotivni turistički materijal u štampanim i elektronskim kopijama;
- Urediti mjesta i načine efikasne distribucije promotivnog turističkog materijala;
- Unaprijediti turističke i ekološke sadržaje: uređenje plaža, obilježavanje ulica, oređenje okoliša, pošumljavanje, uređenje prilaza gradu, uređenje staza za rekreaciju i dr.

6.4 Zdravlje mladih

Iako su pružene znatne mogućnosti bavljenja fizičkom kulturom: sport i rekreacija, mladi Jablanice nisu dovoljno uključeni u ove aktivnosti. Nije uspostavljena optimalna saradnja na relaciji: sportski klubovi – mladi.

Mladi malo znaju o značaju očuvanja zdravlja, posebno o značaju reproduktivnog zdravlja.

Poseban problem mladih Jablanice su razne vrste ovisnosti: cigarete, alkohol, droga. Programi za mlade koji će educirati i sprječavati ove pojave su potrebni.

Cilj: Podići svijest mladih o važnosti očuvanja zdravlja

Aktivnosti:

- Ukjučiti više mladih u sportske aktivnosti u školama i sportskim klubovima;
- Unaprijediti saradnju sa sportskim klubovima u Jablanici;
- Organizovati, u saradnji sa školama i općinom, kvalitetna predavanja o očuvanju zdravlja učenicima i roditeljima od stručnih osoba; ljekari, treneri, socijalni radnik i dr.;
- Obogatiti sadržaj nastave, tjelesnog i zdravstvenog odgoja gledanjem kasete koje popularišu sport, zdravlje i ispravan način života;
- Uključiti više mladih u aktivnosti obilježavanja značajnih međunarodnih dana posvećenih očuvanju zdravlja: Dan zdravlja, Dan borbe protiv AIDSa, Dan borbe protiv raka, dan planete Zemlja, Dan zaštite okoliša, Dan borbe protiv pušenja i drugih toksikomanija i dr.;
- Kroz rad odjeljskih zajednica obezbjediti stalno prisustvo tema koje govore o štetnosti alkohola, duhana i droga na organizam u fazi razvoja;
- Za učenike sa tjelesnim deformitetima i učenike sporih motoričkih sposobnosti uvesti dopunske časove Tjelesnog odgoja;
- Podržati programe koji se bave reproduktivnim zdravljem. Organizovati tematska predavanja iz ove oblasti za mlade;
- Tražiti veći angažman inspekcija i policije na provedbi zakona: rad na crno, sigurnost u saobraćaju, igre na sreću, točenje alkohola, konzumiranje droga;
- Govoriti javno o navedenim problemima;
- Aktivnije provoditi SŠP program;
- Vršiti neprekidnu edukaciju mladih o ovim temama;
- Primjenjivati efikasnu praksu o ovim problemima iz drugih sredina.

6.5 Kultura i slobodno vrijeme mladih

Mladima Jablanice pruženo je malo mogućnosti u zadovoljavanju kulturnih potreba. Nema kino i pozorišnih predstava. Ne organiziraju se izložbe slika, večeri poezije, susreti s umjetnicima, promotivne aktivnosti i dr.

Mladi koji imaju kreativnih sklonosti nemaju mogućnosti, nemaju prostor i vrijeme da to pokažu javnosti.

Cilj: Podići nivo kulture mladih

Aktivnosti:

- Organizirati pozorišne predstave;
- Organizirati muzičku, dramsku, likovnu radionicu za mlade;
- Organizirati izložbe slika i stalnu postavku galerije umjetnina;
- Organizirati večeri poezije, druženja sa naučnim, kulturnim, sportskim, javnim radnicima općine i države;
- Organizirati muzičke priredbe;
- Podržati projekte međuopćinske saradnje mladih u BiH i Evropi;
- Podržati oblike ekskurzija koje približavaju drugim kulturama i protivne su getoizaciji;
- Podržati mlade koji imaju kreativne ideje za djelovanje u zajednici: umjetnici, sportisti, inovatori, publicisti, istraživači;
- Podsticati istaknute pojedince da učestvuju na takmičenjima, sajmovima, promocijama.
-

6.6 Mladi i društvo

Mladi su apatični, apolitični i ne učestvuju u političkom i društvenom životu Jablanice. Mladi nisu zainteresirani za značajniji izlazak na izbore, za učešće u donošenju odluka lokalnih vlasti, ne traže priliku da iznesu svoje probleme i politike rješavanja. Mladi Jablanice trebaju biti kreatori novog društva, društva budućnosti kako lokalne zajednice tako i Bosne i Hercegovine. U tom kontekstu moraju se više angažirati na izgradnji životnog ambijenta: društvenog, socijalnog, ekonomskog, ekološkog. Lokalna vlast im u tome treba pomoći i pružiti mogućnost učešća

Cilj: Povećati nivo uključenosti mladih u društveni život Jablanice

Aktivnosti:

- Mlade aktivno uključiti u donošenje odluka općinskih vlasti;
- Zainteresirati i aktivirati mlade da masovnije izlaze na izbore;
- Zainteresirati i aktivirati mlade da se čuju njihove politike;
- Podržavati organizovanje sadržaja za mlade u večernjim satima;
- Uspostaviti komunikaciju i razmjenu informacija putem: internet prezentacije, TV emisija, letaka, brošura, CD, DVD, s općinom, školama, medijima, javnim i poslovnim sektorom;
- Postaviti info table u ruralnim područjima radi adekvatne komunikacije;
- Prikupljati informacije o realizaciji politika mladih sa tih područja;
- Izvještavati javnost o realizaciji politika, akcionog plana, radu načelnika, komisije OV i referenta za mlade o ovim pitanjima;
- Organizirati periodične ili ad hoc konferencije za štampu, javne rasprave, neformalne i formalne posjete mladima Jablanice;
- Podržavati programe izgradnje tolerancije, jednakih mogućnosti i suživota u Jablanici;
- Podržavati programe koje mladi kreiraju za očuvanje i unapređenje okoliša;
- Približiti mladima LEAP, državnu (NEAP) i planetarnu ekološku problematiku;
- Podsticati razmišljanje i djelovanje mladih vezano za probleme i potrebe okoliša.

6.7 Razvoj volonterizma

Veoma malo mladih je zainteresirano i aktivno uključeno u volonterske aktivnosti koje najvećim dijelom organiziraju razna udruženja. Iz više razloga volonterizam bi trebao biti prvi pravi izazov svakog mladog pripadnika društva u Jablanici i u državi. Volonterskim radom mladi stiču vještine i iskustva za kvalitetnije i stručnije uključivanje u rad i društvo. Volonterski rad mladih Jablanice treba biti pitanje prestiža i pitanje časti. Lokalna vlast treba stvoriti pretpostavke da mladi ovo shvate i praktikuju.

Cilj: Aktivno učestvovati u svim volonterskim akcijama iniciranim od mladih, udruženja građana ili od općine

Aktivnosti:

- Podržavati programe koji promoviraju volonterizam;
- Educirati dovoljan broj volontera i formirati volonterski tim;
- Provoditi kontinuiranu edukaciju volontera;
- Uključivati se u državne i međunarodne volonterske aktivnosti i programe.

6.8 Socijalne potrebe mladih

Veliki problem mladih i cjelokupnog društva su razne ovisnosti. Ovisnosti se na izvjestan način multipliciraju i po spektru i po broju uživalaca.

Općina Jablanica je uradila program za sprečavanje ovisnosti (SŠP) koji se provodi na relaciji: socijala – škola – policija. Mladi se trebaju i moraju aktivnije i efikasnije uključiti u provedbu ovog programa i rješavanju ovog problema.

Cilj: Socijalnu politiku prema mladima podići na veći nivo

Aktivnosti:

- U saradnji sa Centrom za socijalni rad, policijom i školama uzeti veće učešće u borbi protiv ovisnosti od opojnih droga;
- Aktivno se uključiti u realizaciju SŠP programa i Programa protiv ovisnosti HNK;
- Podržati projekt uspostavljanja psihološkog savjetovišta;
- Podržati projekt uspostavljanja prihvatilišta (sigurna kuća);
- Pružati adekvatnu pomoć inspektorima, policiji, Centru u prevenciji krivičnih djela protiv imovine, nasilje u porodica, problema narkomanije, bezbjednosti saobraćaja, javnog reda i mira;
- Provoditi informativne i edukativne programe među mladima na ove teme;
- Osigurati fond za rješavanje stambenih problema mladih;
- Podržati programe planiranja porodice;
- Podržavati programe koji imaju za cilj brigu o siromašnim i marginaliziranim grupama

7. RADNI PLAN I FINANSIRANJE AKCIONOG PLANA ZA MLADE

U nastojanju da se postignu ciljevi Akcionog plana politike za mlade u Jablanici Općinsko vijeće Jablanica bi njegovim usvajanjem obavezalo Općinske službe da u četvorogodišnjem periodu (2006 – 2009), sprovedu mjere prema svojim operativnim planovima.

Predložene mjere ili aktivnosti bi imale jasno naznačene nosioce koji će biti uključeni u razradu i implementaciju zajedno sa organizacijama koje putem Javnog poziva/konkursa/ najbolje odgovore projektima na postavljene uslove.

Glavni koordinator bi bio službenik za mlade, kao tijelo državne uprave koje treba da koordinira rad svih nosioca pojedinih mjera ili aktivnosti.

Sredstva za implementaciju Akcionog plana politike za mlade u Jablanici rasporedila bi se na godišnjem nivou onim organizacijama i Ustanovama koje najbolje odgovore projektima na postavljene uslove, na osnovu predloženih mjera i aktivnosti Akcionog plana politike za mlade u Jablanici iz navedenih oblasti:

1. INSTITUCIONALIZACIJA POLITIKA MLADIH
2. OBRAZOVANJE MLADIH
3. ZAPOŠLJAVANJE MLADIH
4. ZDRAVLJE MLADIH
5. KULTURA I SLOBODNO VRIJEME MLADIH
6. MLADI I DRUŠTVO
7. RAZVOJ VOLONTERIZMA
8. SOCIJALNE POTREBE MLADIH

Sredstva predviđena budžetom od naredne 2006.godine dodjeljivala bi se putem Komisije za kapitalno planiranje za sedam nabrojanih oblasti, koje pokriva Akcioni plan politike za mlade u općini Jablanica.

Dinamika osiguravanja i trošenja sredstava namenjenih izvršavanju, određivala bi se svake godine u postupku donošenja općinskog budžeta.

Općina Jablanica za namjenu realizacije Akcionog plana politike za mlade u Jablanici može osnovati i posebni razvojni fond u koji će uključiti i sredstva pomoći koja je moguće dobiti iz drugih domaćih i stranih izvora.

Za realizaciju pojedinih zadataka, koji će se ostvarivati u saradnji i partnerstvu s mladima, općina Jablanica može da se poveže sa zainteresovanim i uključenim subjektima na području općine te da očekuje i njihovo učestvovanje u finansiranju programa, sukladno mogućnostima i potrebama općine u realizaciji programa pomoći mladima u Jablanici.

9. EVALUACIJA I MONITORING AKCIONOG PLANA

Evaluaciju i monitoring Akcionog plana politike za mlade u općini Jablanica sprovodit će Općinski načelnik sa službama, a pratit će Komisija za mlade pri Općinskom vijeću.

Komisija za mlade, redovno će izvještavati Općinsko vijeće i javnost o rezultatima sprovođenja, po isteku svake kalendarske godine.

Predsjednik OV-a
Mate Mijić ing.stroj

Općinski načelnik
Salem Dedić dipl.ecc

Prilozi:

Anketa

Izvještaj GTZ-a o anketi

6. STAKEHOLDERI

Lista /stakeholdera /zainteresovanih i uključenih u pitanja mladih u općini Jablanica

1. Ozren Islamović, Izvršni direktor kluba „Pod istim suncem“
2. Adis Šubara, Predsjednik Vijeća mladih općine Jablanica
3. Omer Karić, službenik za mlade u općini Jablanica i predsjednik vijeća roditelja Osnovne škole,
4. Rešid Šubara, direktor Osnovne škole „Suljo Čilić“
5. Meliha Alić, pedagog u Osnovnoj školi „Suljo Čilić“
6. Fadil Lepara, direktor Srednje škole Jablanica,
7. Mejra Alikadić, pedagog u Srednjoj školi
8. Mate Mijić, Predsjednik općinskog vijeća, predsjednik komisije za mlade u OV-u,
9. Salem Dedić, načelnik općine Jablanica,
10. Omer Nezirić, pomoćnik načelnika za poslove Opće uprave u općini Jablanica i predsjednik Sportskog saveza općine,
11. Adil Klepo, predsjednik ekološkog društva EKO Neretva
12. Fahira Dželilović, direktorica JP RTV Jablanica,
13. Ismet Muratović, direktor biroa za zapošljavanje,
14. Aida Malović, direktorica Muzeja i gradske biblioteke u Jablanici,
15. Begzada Šukman, direktorica Centra za socijalni rad
16. Avdo Đelmo, načelnik MUP-a PS Jablanica,
17. Jusuf dr Avdić, direktor Doma zdravlja
18. Samir Palić, predsjednik SŠP odbora-vijećnik i član komisije za mlade
19. Mustafa Redžić, predsjednik FK Turbina Jablanica
20. Suljo ef. Cikotić, glavni imam čaršijske džamije,
21. Alija dr Šuko, predsjednik BZK Preporod Jablanica,
22. Sejo Balavac, predsjednik KUD Neretva Jablanica,
23. Enver Bećirović, vlasnik i direktor preduzeća Prominvest,
24. Rešad Malović, direktor Hidroelektrana na Neretvi,
25. Muhamed Marić, direktor Granit d.o.o.
26. don Ivan Zovko, župnik u Jablanici
27. Lejla Nezirić, odjel za demokratizaciju OSCE-a u Mostaru

PROGRAM ZA PODRŠKU IZGRADNJE

OMLADINSKIH STRUKTURA U OPĆINI JABLANICA

Upitnik sadrži pitanja o različitim oblastima života mladih. Istraživanjem se pokušavaju dobiti određeni podaci o potrebama i problemima mladih, na osnovu kojih bi se lakše kreirali programi za njihovo rješavanje. Važno je da se daju iskreni odgovori na sva pitanja. Upitnik se popunjava i ne potpisuje se.

1. Kog si pola (zaokruži) ?

Ž - 57

M - 55

(osam odgovora nevažecih)

2. Napiši:

godinu rođen

1987- 13
1986- 3
1988- 31
1990- 5
1989- 3
1965- 2
1991- 3
1974- 1
1945- 1
1979- 1
1973- 2
1962- 2
1961- 1

1985- 3
1958- 1
1980- 1
1983- 1
1975- 1
1948- 1
1949- 1
1956- 2
1977- 2
1981- 1
1971- 1
1957- 1

b) mjesto rođenja :

MOSTAR – 68
TUZLA - 2
RODIĆI - 1
JABLANICA 12
BAĆINA - 1
PROZOR - 4
KONJIC - 3
ČAPLJINA – 1
VIŠEGRAD – 1
ZENICA -1
BILEĆA -1
KRSTAC -2
DOBRIGOŠĆE-1
GLOGOŠNICA

4.Stručna sprema tvojih roditelja:

-OTAC: NSS: - 12
SSS: - 66
VSS: - 30

-MAJKA: NSS: - 31
SSS: - 63
VSS: - 9

3. Zaokruži kojoj kategoriji stanovništva pripadaš :

a) domicilno stanovništvo - 87

b) povratnik - 9

c) raseljeno -3

d) izbjeglica - 4

5. Kakvo je stanje vezano za zaposlenje tvjih roditelja:

- a) zaposlen samo otac -60
- b) zaposlena samo majka -13
- c) zaposlena oba roditelja -22
- d) oboje nezaposleni -15

6. Kako stanuješ?

- a) kod roditelja - 85
- b) kao podstanar - 5
- c) u vlastitom stanu/kući - 20
- d) u školskom/studentskom domu
- e) nešto drugo _____

7. Koje si nacionalnosti ?

- a) bošnjačka - 96
- b) srpska - 4
- c) hrvatska - 5
- d) nešto drugo (4) _____

8. Koje je tvoje bračno stanje ?

- a) oženjen/udata - 24
- b) neoženjen / neudata - 89
- c) nešto drugo _____

9. Koliko tvoji roditelji imaju djece ?

1 djete: - 14

2 djece: - 51

3 djece: - 30

4 djece: - 9

5 djece: - 5

6 djece: - 2

10. Zaokruži što se odnosi na tebe:

a) učenik - 87

b) student - 7

c) nezaposlen/a - 5

d) zaposlen/a - 11

11. Mjesto u kojem živim je:

a) grad - 55

b) prigradsko naselje - 36

c) selo - 27

12. U kakvoj zajednici žive tvoji roditelji:

a) u braku - 97

b) u vanbračnoj zajednici - 2

c) razvedeni su - 4

d) nešto drugo (11) _____

13. Moja oba roditelja su živa :

a) DA - 89

b) NE - 22

14. Odaberi i poredaj odabrane vrijednosti iz dole navedenog spiska po važnosti od 1-15, tako što ćeš ispred svake, na crticu, staviti odgovarajući broj. Za vrijednost koja ti je najvažnija stavljaš broj jedan, a za onu koja je najmanje važna broj 15.

_rad   _znanje   _vjera   _prijateljstvo   _porodica
ljubav

_red   _moć   _nacija   _novac   _udoban život   _poštenje

_politička angažovanost   _zabava i razonoda   _snalažljivost   _slobode i prava
pojedince

_lična preduzimljivost   _samopotvrđivanje   _mir   _nenasilje   _ravnopravnost

_iskrenost   _tolerancija   _solidarnost   _požrtvovanost   _ambicioznost

_hrabrost   _upornost   _skromnost   _duhovitost

15. Kako gledaš na svoju budućnost i budućnost društva uopšte?

	TVOJA	DRUŠTVA
-budućnost će biti mnogo gora od sadašnjosti	- 17	28
-budućnost će biti malo gora od sadašnjosti	- 5	17
-budućnost će biti ista kao i sadašnjosti	- 25	17
-budućnost će biti nešto bolja od sadašnjosti	- 45	30
-budućnost će biti mnogo bolja od sadašnjosti	- 7	5

16. Poredaj prema težini navedene probleme mladih:

- nezaposlenost
- siromaštvo
- poroci
- kriminal među mladima
- neinformisanost
- loš obrazovni sistem
- nezastupljenost mladih u vlasti
- korupcija u društvu
- neispunjeno slobodno vrijeme

17. U sljedećoj tablici navedene su različite kategorije ljudi i odnosi koje s njima možemo imati. U svako prazno polje stavite znak plus(+) ili minus (-). Ukoliko ste spremni da budete u navedenom odnosu sa pripadnikom te kategorije stavljate plus, a ako niste, stavljate minus.

Kategorija ljudi	Da stalno živi u mojoj zemlji	Da stanuje u mom komšiluku	Da radi sa mnom ili ide u školu	Da se druži sa mnom	Da budemo u bliskom srodstvu (brak i sl.)
Bošnjaci					
Srbi					
Hrvati					
Romi					
Nijemci					
Amerikanci					
Rusi					
Kinezi					
Narkomani					
Alkoholičari					
Prostitutke					
Homoseksualci					
Lezbejke					
Lica sa onesposobljenjem					
Mentalno oboljeli					

18. Kakav je tvoj stav prema napuštanju u BiH?

- a) kada bih mogao/la, otišao/la bih zauvijek - 32
- b) otišao/la bih na duže vrijeme - 30
- c) otišao/la bih samo na kratko vrijeme - 37
- d) ne želim da napuštam BiH - 11

19. Koliko se u BiH danas poštuju ljudska prava ?

- a) poštuju se u potpunosti -
- b) uglavnom se poštuju - 24
- c) osrednje se poštuju - 58
- d) uglavnom se poštuju - 38

20. Kakvi su stavovi prema religiji ?

- a) ateista sam - 5
- b) mada sam ateista, idem u bogomolje - 5
- c) ponekad vjerujem - 31
- d) veliki sam vjernik - 64

21. Zaokruži odgovor koji važi za tebe i tvog partnera, vezano za korištenje kontraceptivnih sredstava :

- a) nemam seksualne odnose - 69
- b) prezervativ - 18
- c) spirala - 2
- d) kontraceptivne pilule - 3
- e) sigurni dani - 9
- f) ne koristim ništa - 7
- g) nešto drugo _____

22. Napiši gdje u prosjeku provodiš svoje slobodno vrijeme tokom dana:

- pomažem roditeljima
- pred televizorom
- za računarom
- družim se sa prijateljima
- u kafićima
- slušam muziku
- kulturne institucije ili događaji
- učim
- čitam novine i/ili knjige
- na sportskim terenima
- radim
- u omladinskoj nevladinoj organizaciji
- idem na izlete ili šetnje

23. Ako tvoji roditelji žive zajedno, kako procjenjuješ njihov zajednički život:

a) vrlo uspješan	-41
b) uspješan	-45
c) osrednji	-12
d) loš	- 5
e) nepodnošljiv	- 1
f) moji roditelji ne žive zajedno	- 7

24. Da li koristiš droge ili stimulanse ?

-DROGA: -26

-ALKOHOL: -63

-CIGARE: -56

25. Dali si bio/la u mogućnosti da putuješ izvan svog mjesta?

- Federacija BiH
- Hrvatska
- Republika Srpska
- Srbija i Crna Gora
- Danska
- Španija
- Mađarska
- Austrija
- Češka

26. Smatram da je obrazovni sistem u BiH :

a) odličan	- 7
b) vrlo dobar	- 7
c) dobar	-13
d) zadovoljava	-36
e) loš	- 55

27. Mladi ljudi su uključeni u reformu obrazovanja u BiH :

- a)previše -0
- b)više nego dovoljno -7
- c)dovoljno - 7
- d)mogli bi više - 61
- e)malo - 23
- f)nimalo - 12

28. Kako bi ocijenili odnos nastavnik/profesor-učenik/student?

- a) odličan - 7
- b) vrlo dobar -19
- c) dobar -14
- d) zadovoljava -18
- e) loš -52

29. Obrazovni sistem prati potrebe mladih:

- a) u potpunosti - 0
- b)puno - 8
- c)dovoljno -41
- d)malo -56
- e)nimalo -11

30. Mladi i njihove inicijative su podržane od strane vlasti:

- a) u potpunosti - 1
- b)puno - 7
- c)dovoljno - 9
- d)malo -49
- e)nimalo -42

31. Mladi imaju mogućnosti da učestvuju u vlasti :

- a) veoma - 7
- b) dovoljno - 9
- c) malo - 52
- d) nimalo - 39

32. Mladi učestvuju u vlasti :

- a) u potpunosti-
- b)puno - 9
- c)dovoljno - 5
- d)malo - 70
- e)nimalo - 27

33. Mladi se bave politikom :

- a) previše - 3
- b)više nego dovoljno - 1
- c)dovoljno - 10
- d)mogli bi više - 34
- e)malo - 28
- f)nimalo - 32

29. Obrazovni sistem prati potrebe mladih

- a) u potpunosti   b) puno   c) dovoljno   d) malo   e) nimalo

30. Mladi i njihove inicijative su podržane od strane vlasti

- a) u potpunosti   b) puno   c) dovoljno   d) malo   e)nimalo

31. Mladi imaju mogućnosti da učestvuju u vlasti

- a) veoma   b) dovoljno   c) malo   d) nimalo

32. Mladi učestvuju u vlasti

- a) u potpunosti   b) puno   c) dovoljno   d) malo   e) nimalo

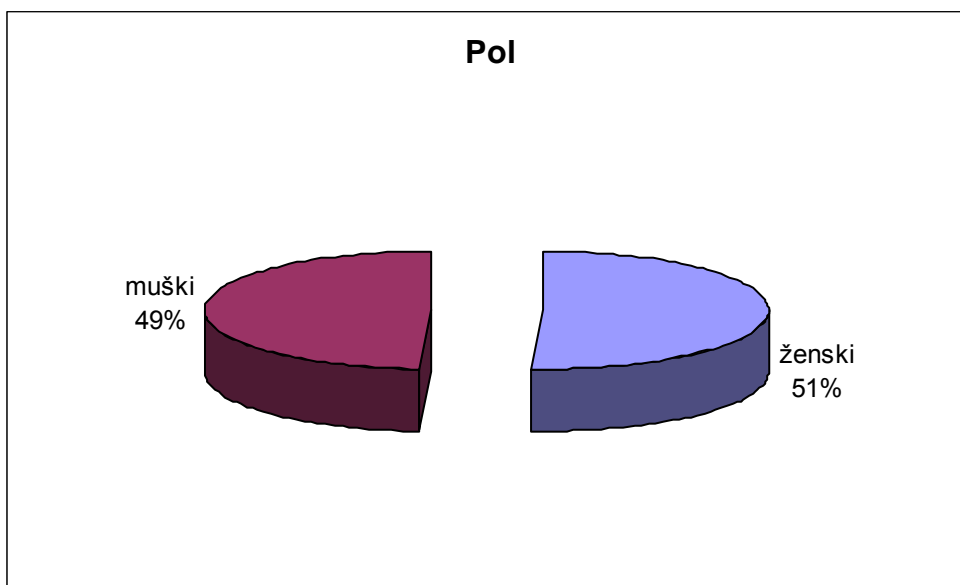
33. Mladi se bave politikom

- a) previše   b) više nego dovoljno   c) dovoljno   d) mogli bi više
e) malo   f) nimalo

Izveštaj za GTZ: Jablanica

Demografski podaci

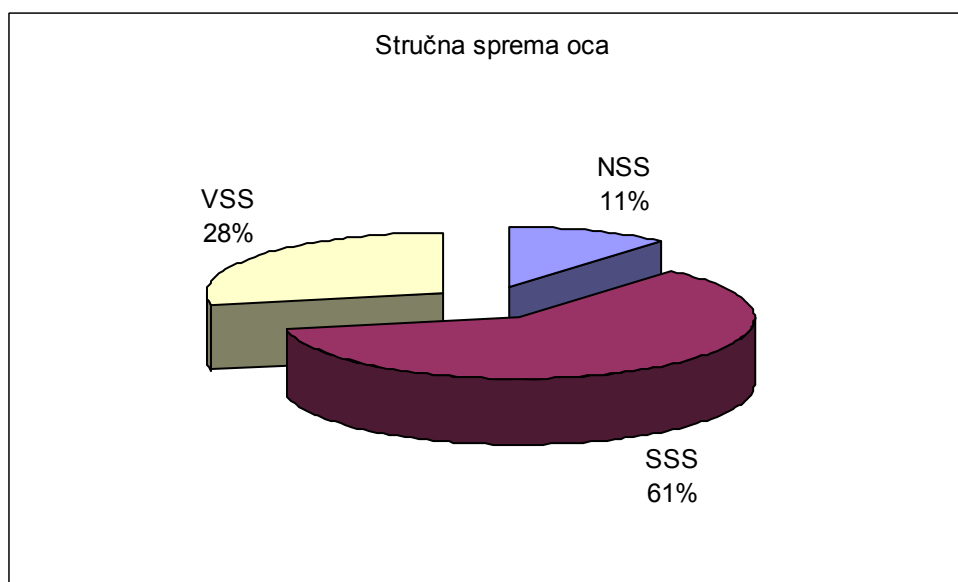
Ukupan broj ispitanika: 120

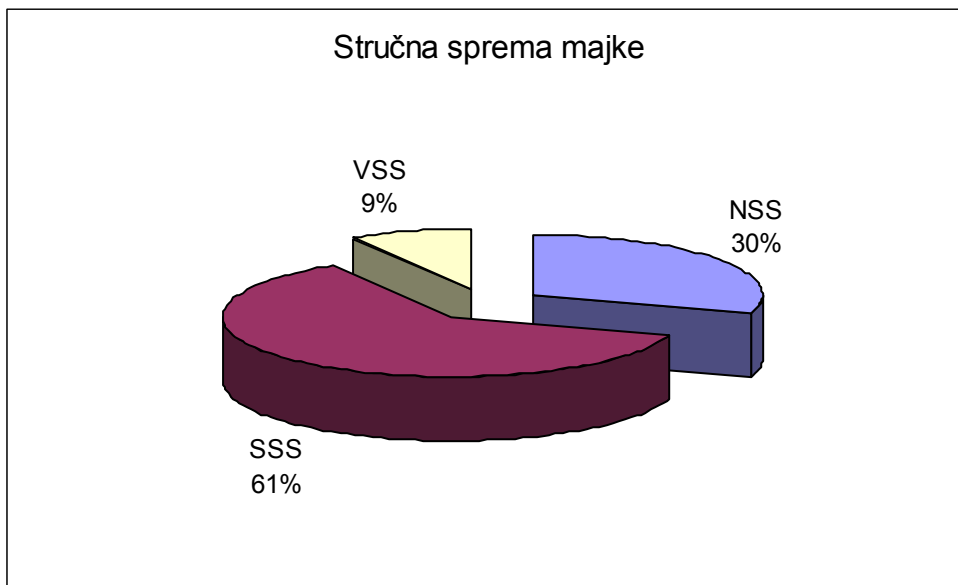
Polna struktura uzorka je takva da je 49% ispitanika muškog, a 51% ženskog pola.

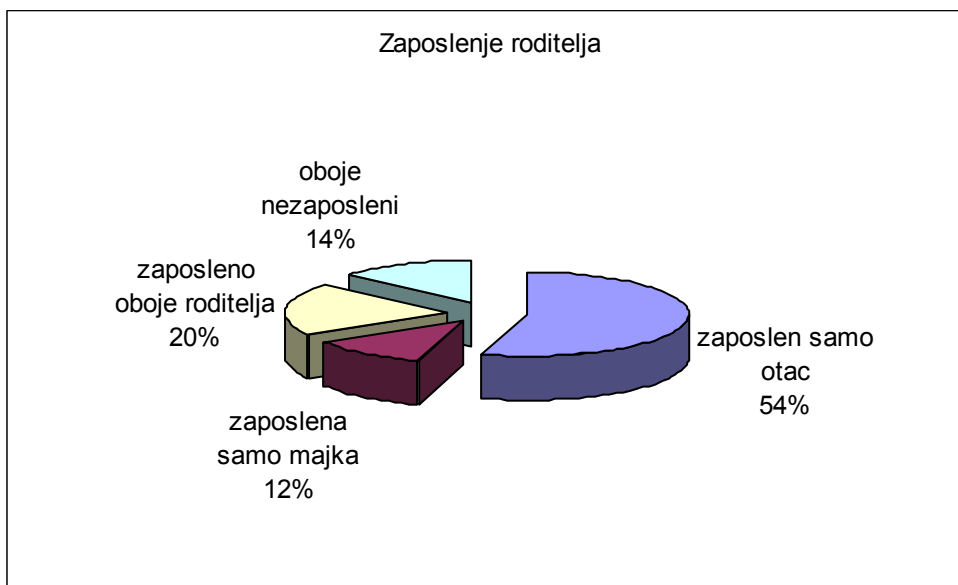
Od ukupnog broja ispitanih, najveći procenat (84%) je svrstalo sebe u kategoriju domicilnog stanovništva, 9% pripada povratnicima, 3% raseljenom stanovništvu i 4% izbjeglicama.

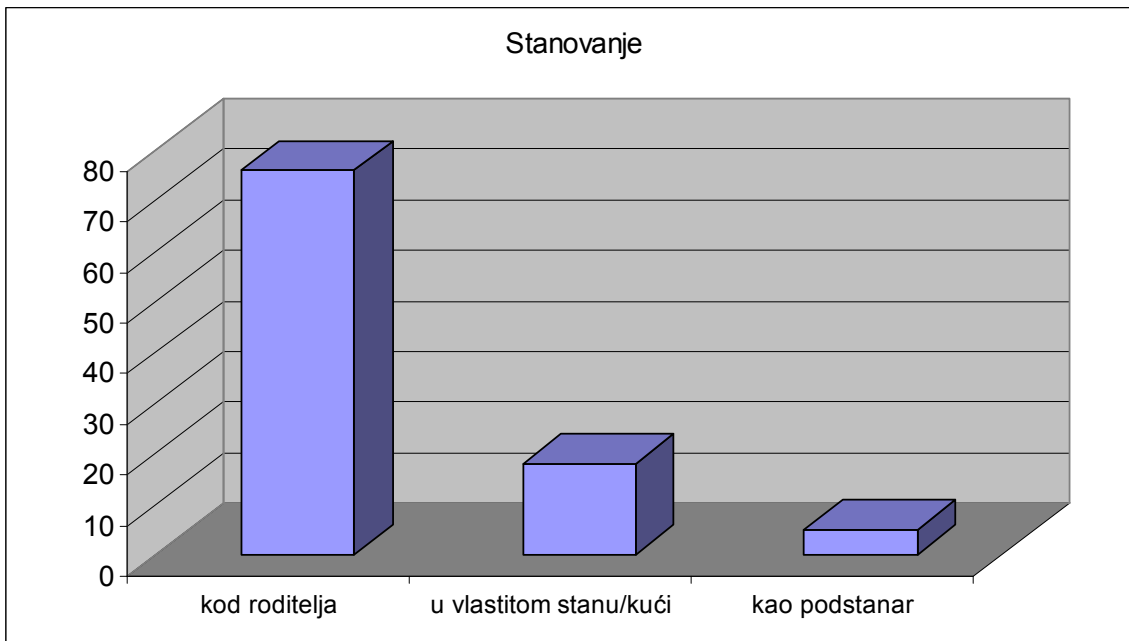
Najveći procenat ispitanika (61%) ima oca koji je srednje stručne spreme. 28% očeva je više ili visoke stručne spreme, a 11% je onih koji imaju nižu stručnu spremlu.

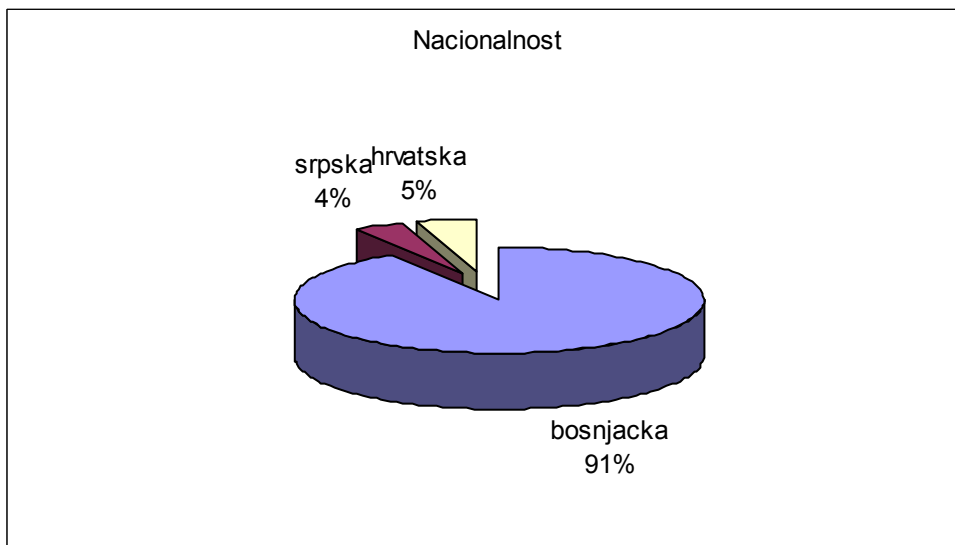
Najveći procenat majki je srednje stručne spreme (61%). 30% majki ima završenu osnovnu školu, a svega 9% ih ima završenu višu ili visoku školu.

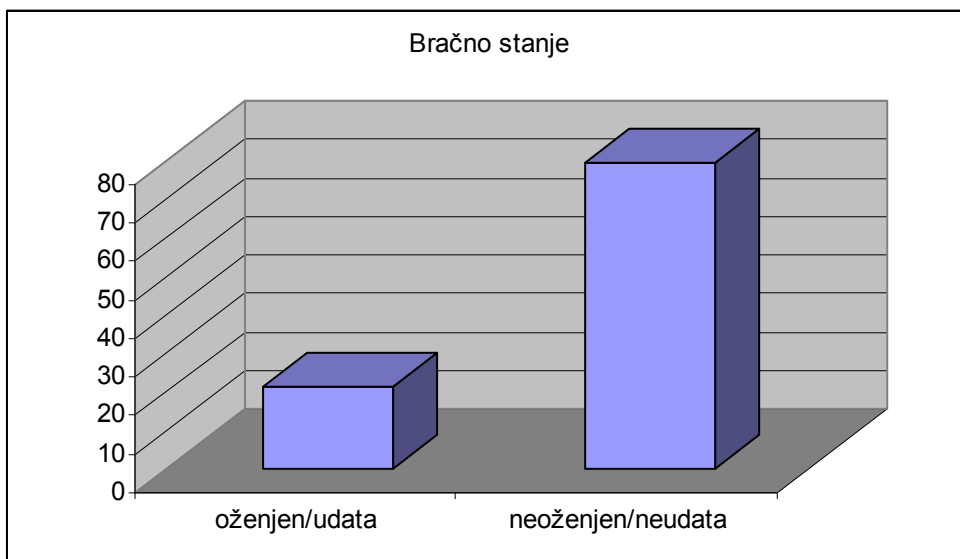
Kod 54% ispitanih zaposlen je samo otac, a kod 20% je zaposleno oboje roditelja. 14% ispitanika ima oboje roditelja nezaposlenih, a 12% ispitanih ima zaposlenu samo majku.

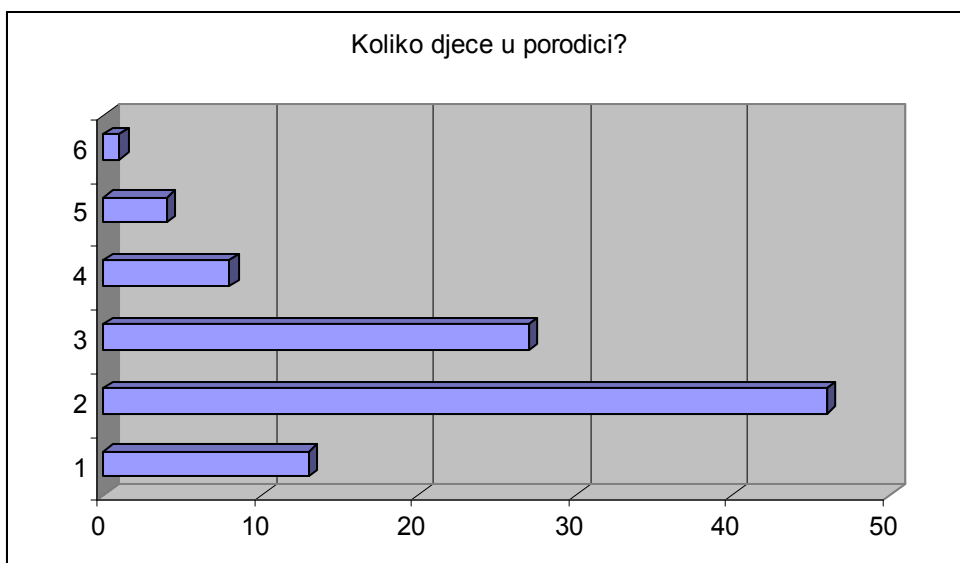
Najveći procenat ispitanih (76%) stanuje sa roditeljima, 18% živi u vlastitom stanu, 5% žive kao podstanari.

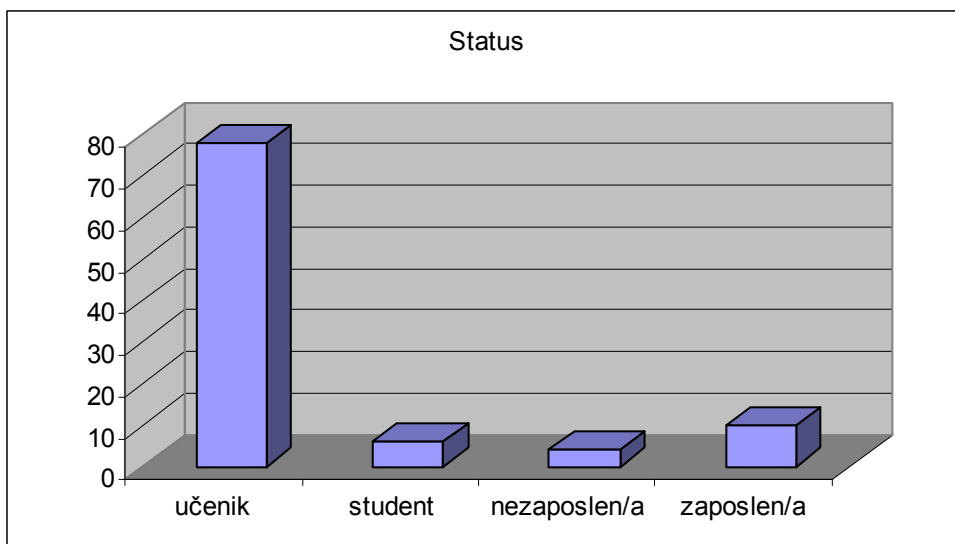
Od ukupnog broja od 112 ispitanika 91% ispitanika je bošnjačke, 5% hrvatske, a 4% srpske etničke pripadnosti.

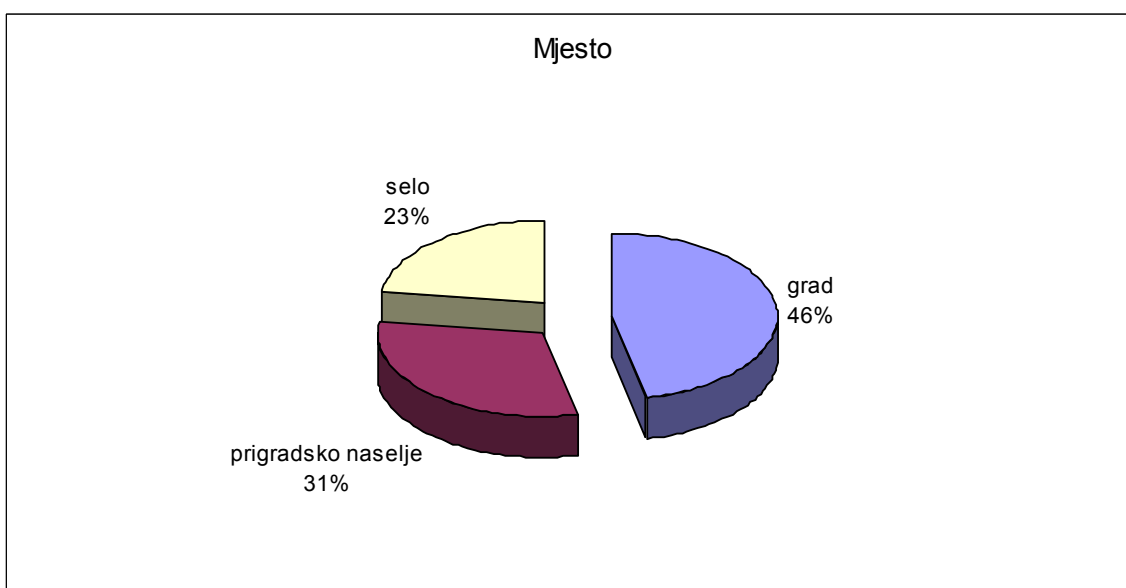
79% ispitanih je nevjenčano (neoženjen-neudata), dok je 21% u braku.

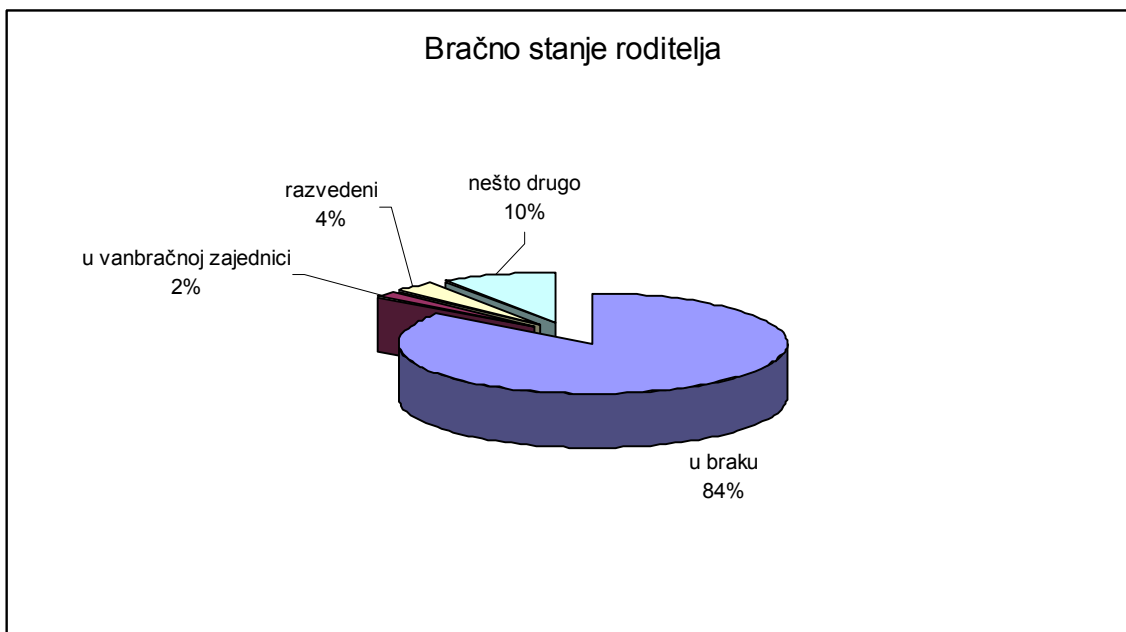
Najveći procenat ispitanika živi u porodici u kojoj ima dvoje djece (46%), zatim u porodici sa troje djece (27%), pa sa jednim djetetom (13%). izvjestan procenat ispitanih živi i u mnogočlanijim porodicama, npr. 8% sa četvoro djece, 4% sa petoro djece i 1% sa šestoro djece.

78% ispitanika su učenici, 6% studenti, 4% su nezaposleni, a 10% pripadaju zaposlenima.

Za svoje mjesto boravka najveći procenat ispitanih izjavljuje da je to grad (46%), njih 23% stanuje u seoskom naselju, a 31% u prigradskom naselju.

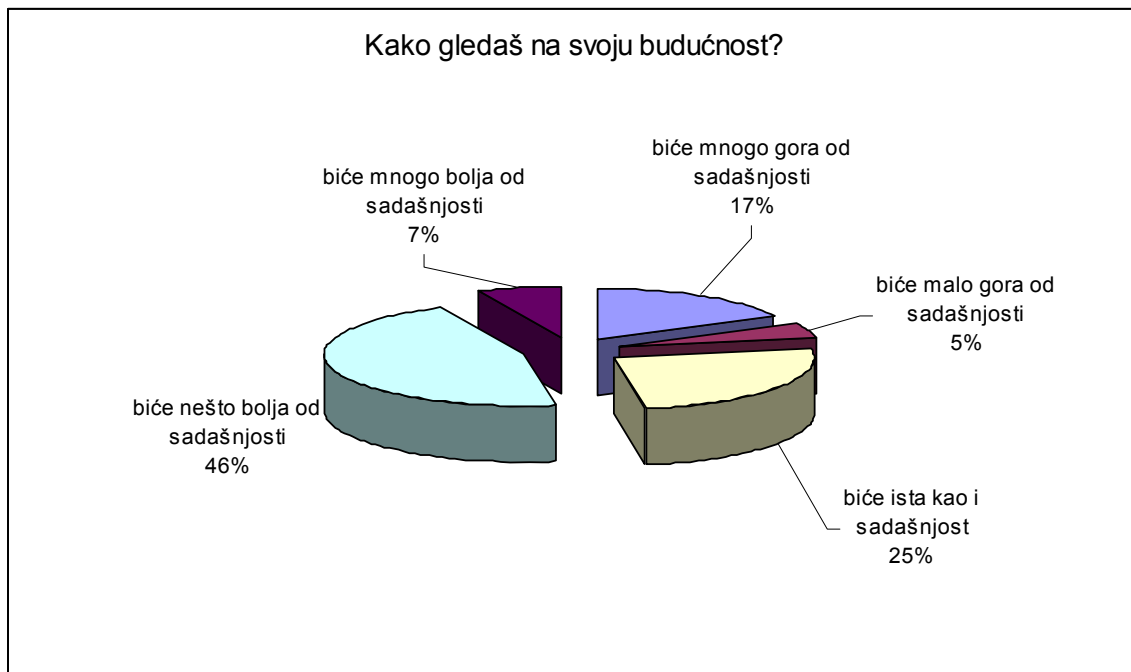

84% ispitanika ima roditelje koji su u braku, 4% roditelja su razvedeni, 2% živi u vanbračnoj zajednici, a 11% ispitanih je navelo nešto drugo (jedan od roditelja nije živ i slično).

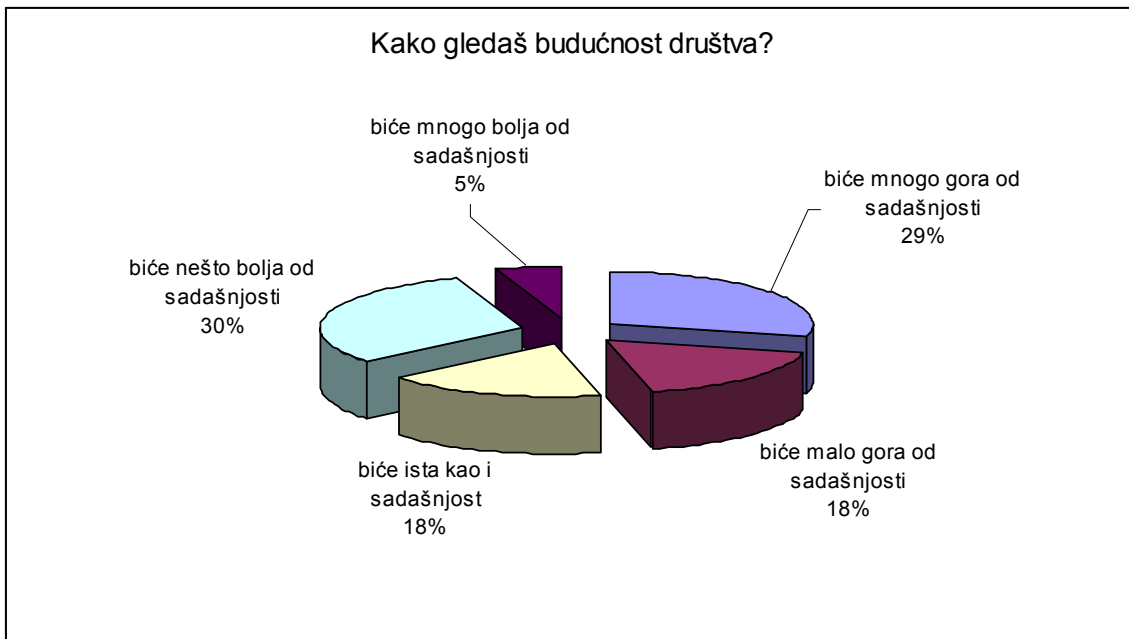

Kod 80% ispitanih živa su oba roditelja, dok kod njih 20% nije živ jedan ili oba roditelja.

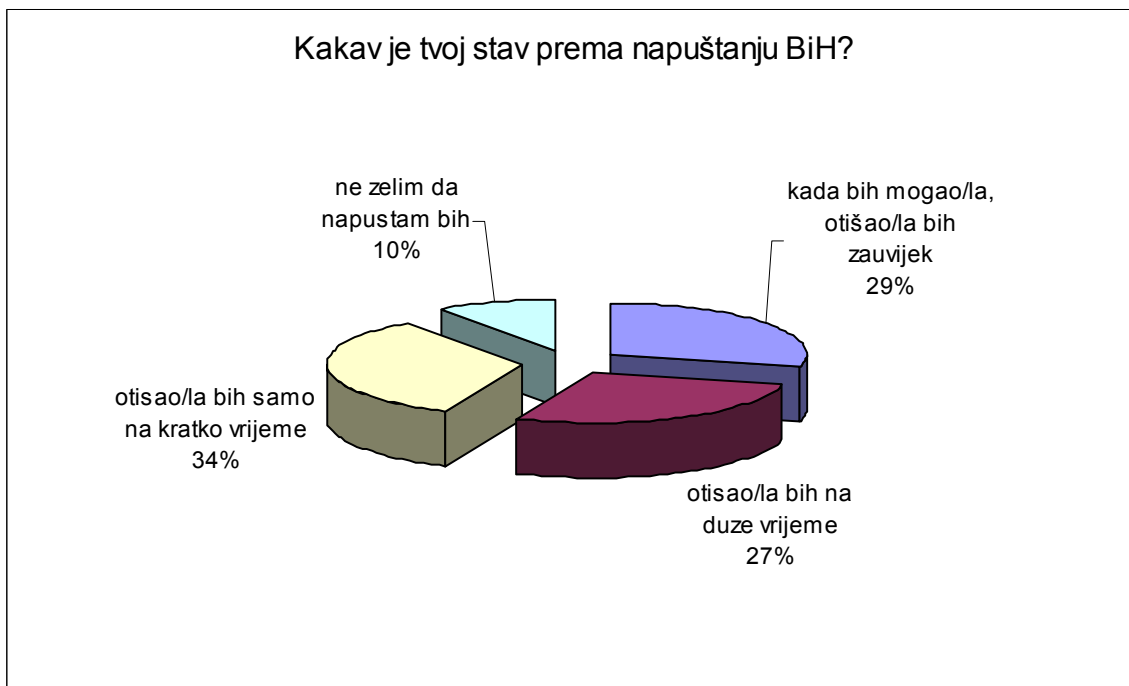
Socio-psihološki podaci

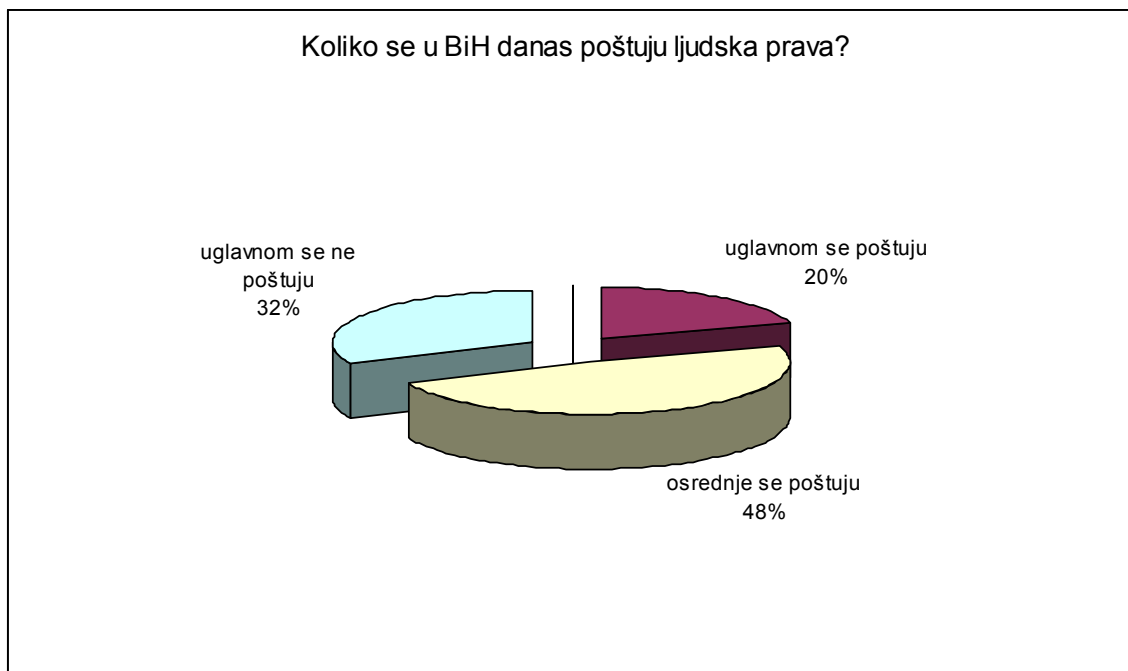
Na skali procjene sopstvene budućnosti, vidimo da su mladi umjereno optimistični. Najveći procenat njih (46%) izjavljuje da će njihova budućnost biti nešto bolja od sadašnjosti. 7% ispitanika misli da će njihova budućnost biti mnogo bolja od sadašnjosti, 25% ispitanika misli da će njihova budućnost biti ista kao i sadašnjost, a 17% ispitanika ima pesimističko viđenje da će njihova budućnost biti mnogo gora od sadašnjosti, a 5% da će biti malo gora od sadašnjosti.

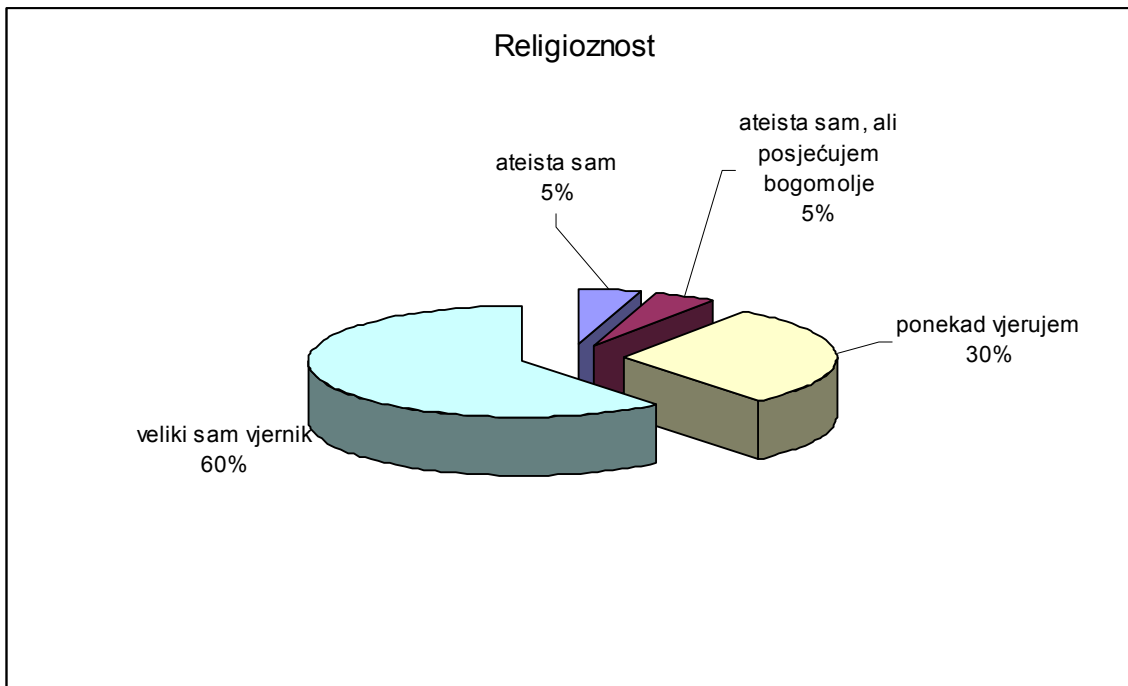
Malo pesimističnije je viđenje budućnosti društva u cjelini. Najveći procenat (30%) misli da će budućnost društva biti nešto bolja od sadašnjosti, 29% da će biti mnogo gora i 18% da će biti malo gora od sadašnjosti., 5% da će biti mnogo bolja od sadašnjosti i 18% da će biti ista.

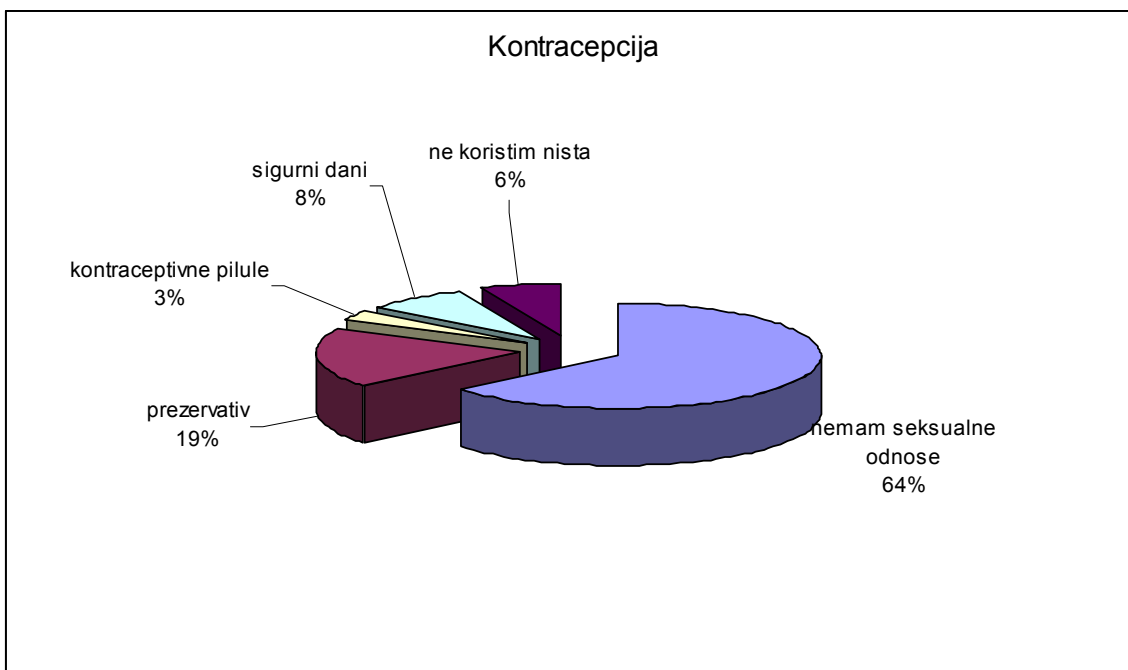
Na pitanje da li bi napustili Bosnu i Hercegovinu najveći procenat ispitanika (34%) izjavljuje da bi otišli na neko kratko vrijeme, 29% bi otišli zauvijek, 27% bi otišli na duže vrijeme. Svega 10% ispitanih izjavljuje da ne bi uopšte napuštali državu.

32% ispitanih misli da se prava uglavnom ne poštuju, 20% misli da se uglavnom poštuju a 48% da se osrednje poštuju. Niko od ispitanih ne misli da se ljudska prava u BiH poštuju u potpunosti, ili da se ne poštuju u potpunosti.

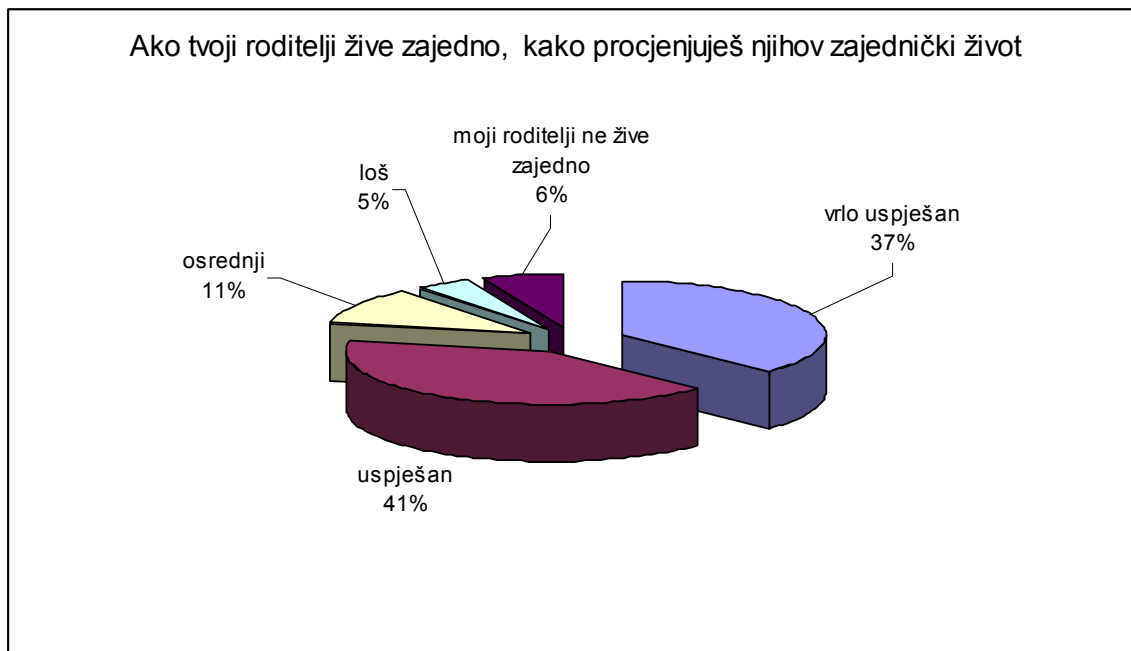

Na pitanje u kojoj mjeri su religiozni, 60% ispitanika izjavljuje da su veliki vjernici, 30% ponekad vjeruje, 5% su ateisti, dok 5% izjavljuje da su ateisti ali da posjećuju bogomolje.

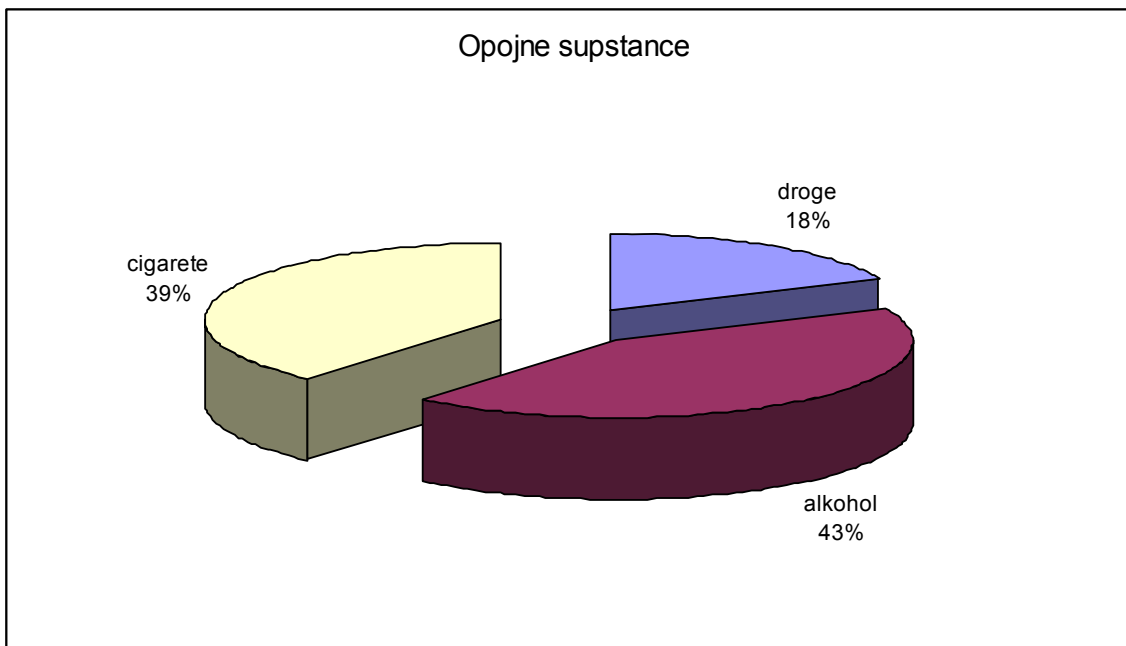

Na pitanje kojim kontraceptivnim metodama se služe, najveći procenat isptanih izjavljuje (64%) kako uopšte ne praktikuje seksualne odnose. Od onih koji upražnjavaju seksualne

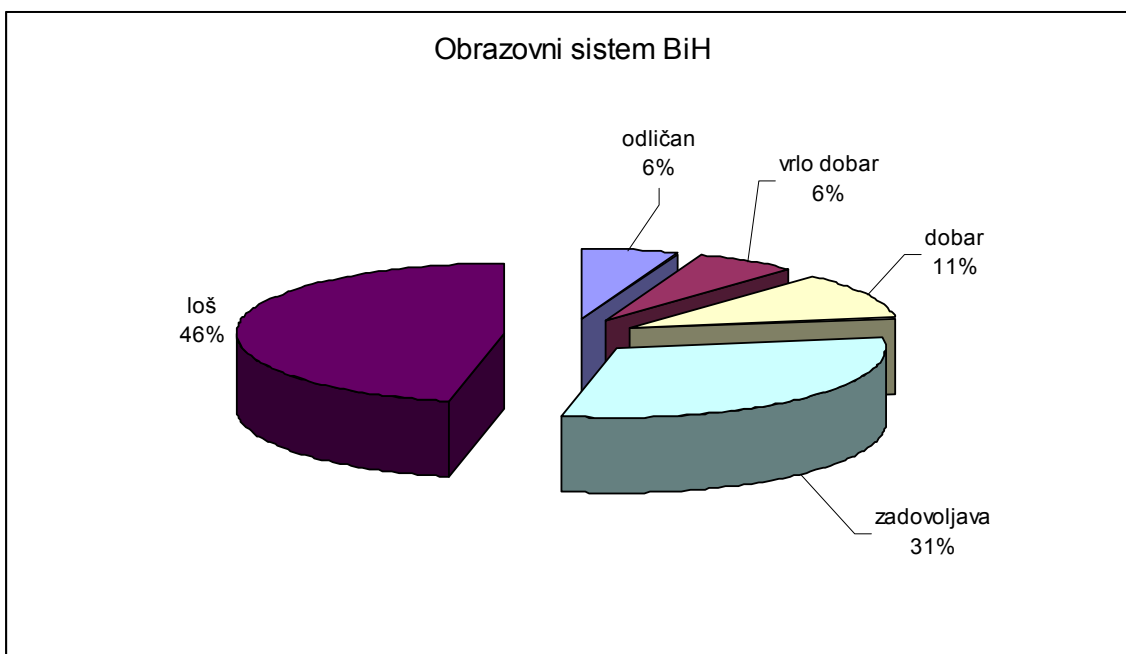
odnose, najveći procenat (19%) se služi prezervativima, 8% praktikuje seksualne odnose samo u sigurne dane, 6% ne koristi ništa, a veoma mali procenat se služi drugim kontraceptivnim sredstvima.

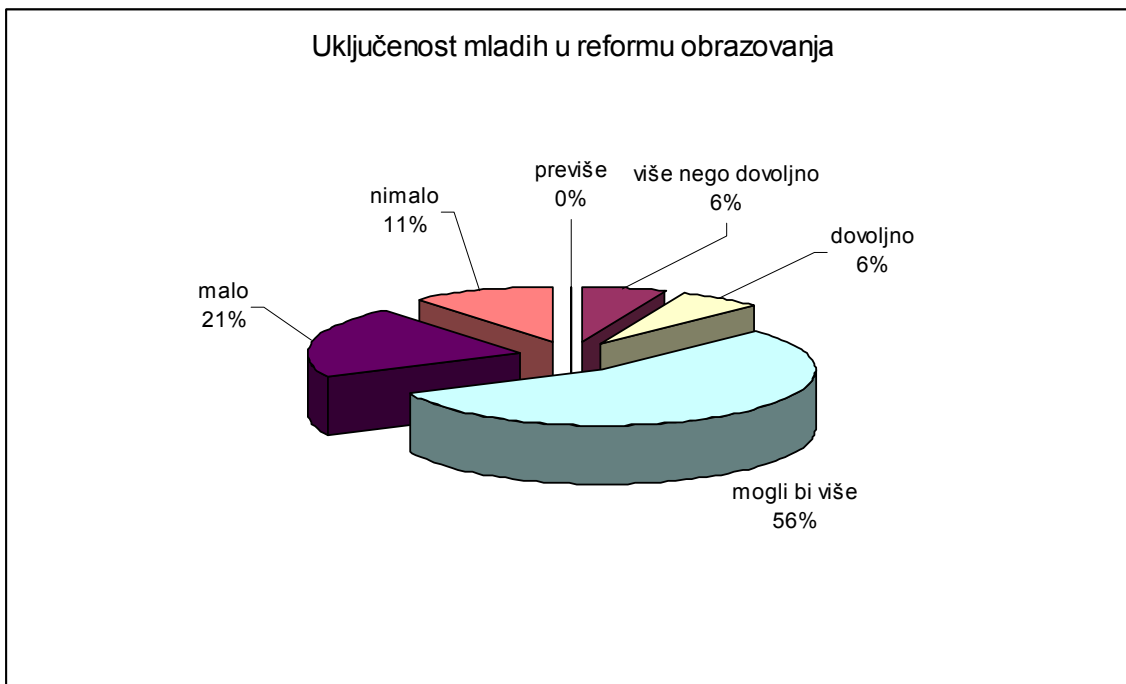
Na pitanje da procijene kvalitet bračnog života svojih roditelja, 37% ispitanika misli da je to vrlo uspješan život, 41% da je uspješan, a 11% da je osrednji.

Od opojnih sredstava, najveći procenat ispitanika je probao ili koristi alkohol (43%), nešto manje (39%) su probali ili koriste cigarete, 18% ih je probalo ili koristi neku od droga.

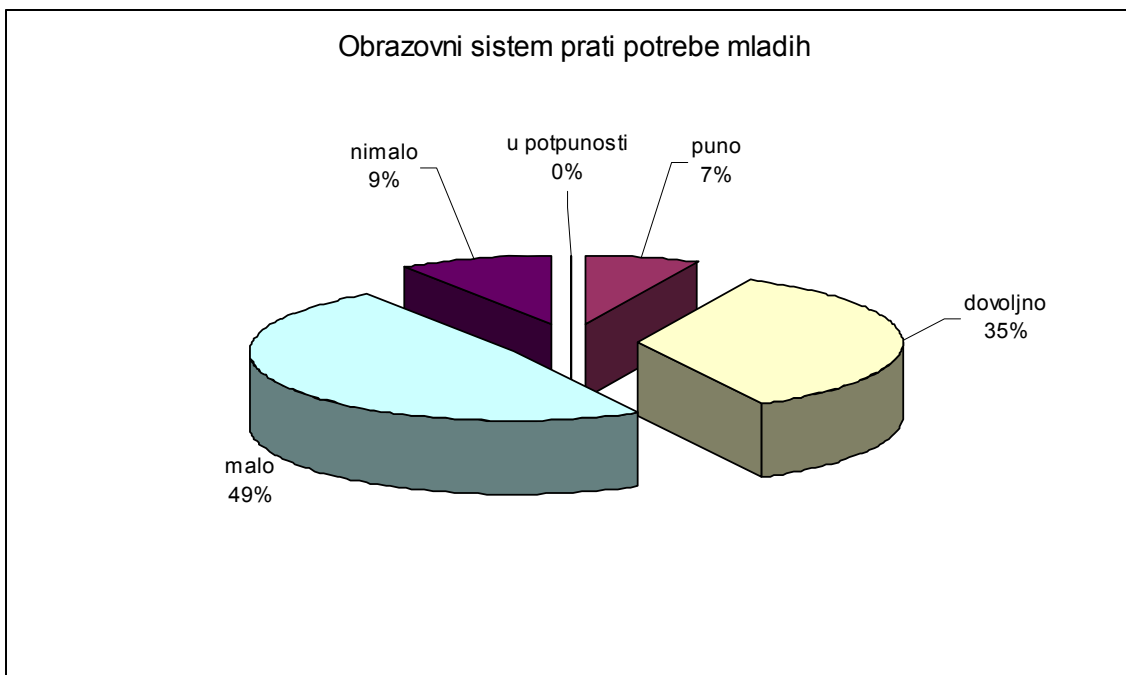

Upitani da procijene kakav je obrazovni sistem u BiH, najveći broj ispitanika (46%) smatra da je loš, 31% da zadovoljava, 11% da je dobar, 6% da je vrlo dobar i 6% da je odličan.

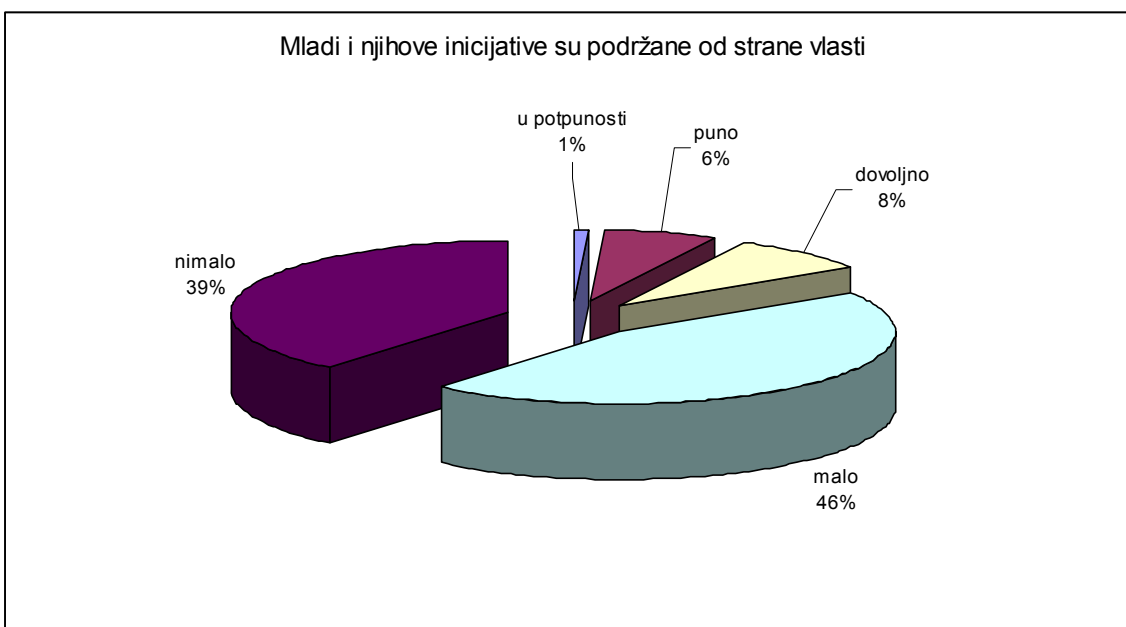

Na pitanje da ocijene uključenost mladih u reforme obrazovnog sistema, 56% njih smatra da bi mladi mogli biti više uključeni, 21% da su mladi malo uključeni, 11% da nisu nimalo uključeni, a svega 6% da su dovoljno uključeni. 6% smatra da su mladi uključeni i više nego dovoljno, a niko ne smatra da su previše uključeni.

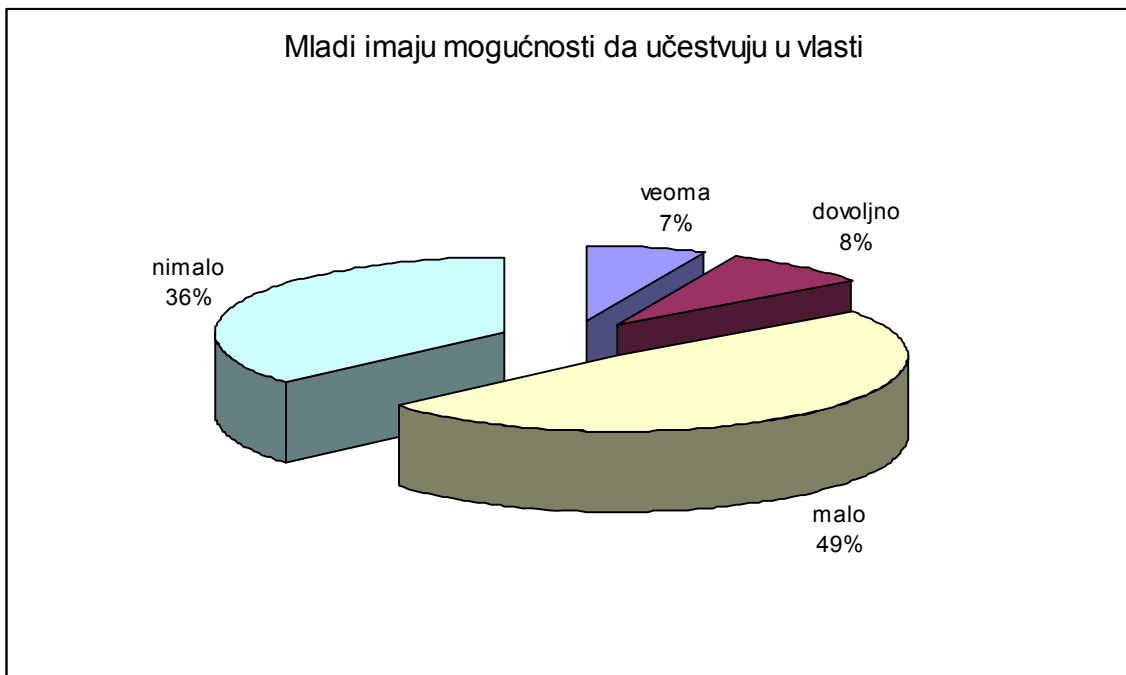
Na pitanje kako procijenjuju odnos između predavača i pohađača u nastavi kod nas, najveći broj ispitanih (48%) smatra da je taj odnos loš, 16% smatra da zadovoljava, 17% da je vrlo dobar, 6% da je odličan, a 13% ispitanika misli da je taj odnos dobar.

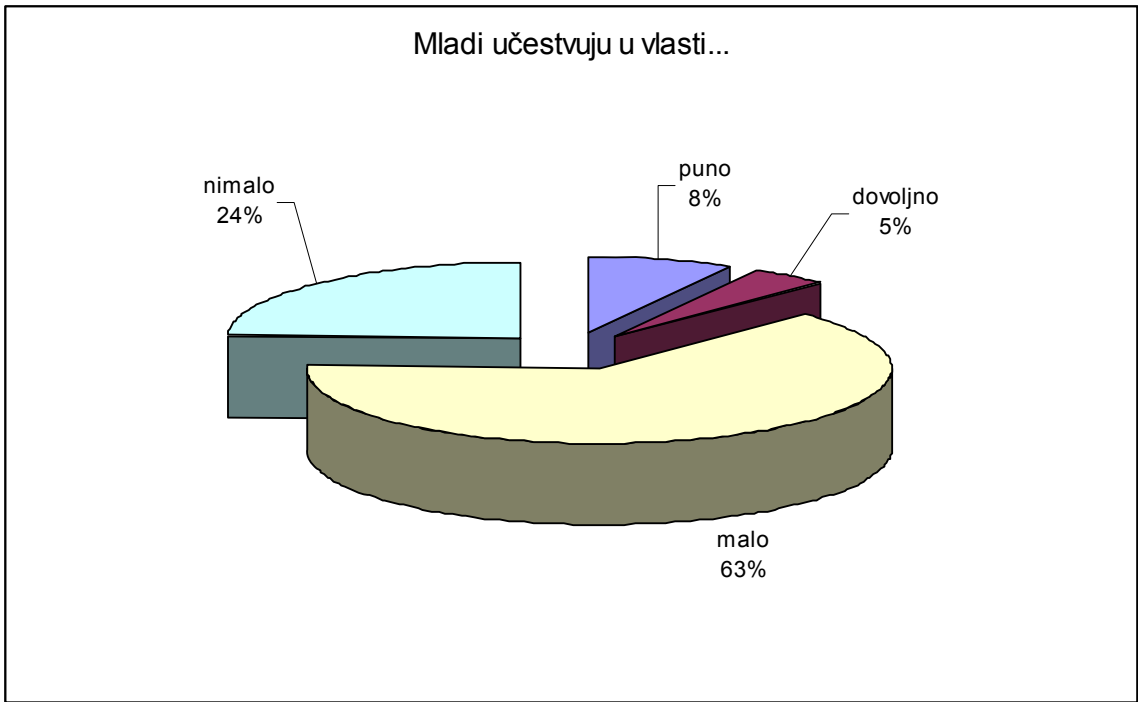
49% ispitanika smatra da obrazovni sistem u BiH malo prati potrebe mladih, 35% da prati dovoljno, a 9% da ni malo ne prati potrebe mladih. 7% ispitanih misli da sistem puno prati, a niko ne misli da u potpunosti prati potrebe mladih.

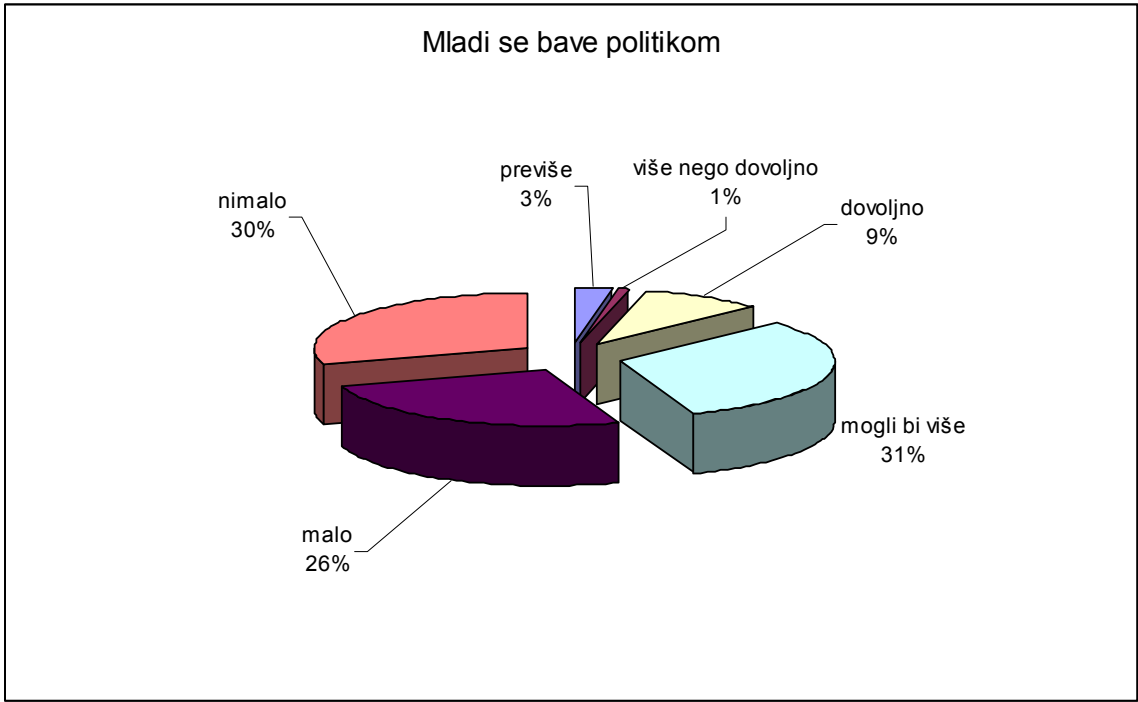
46% ispitanika smatra da su mladi i njihove inicijative malo podržani od strane vlasti BiH, 8% da su podržani dovoljno, a 39% da ni malo nisu podržani. 6% ispitanih misli da sistem puno podržava mlade, a svega 1% misli da su u potpunosti podržani.

7% ispitanika smatra da mladi imaju veoma puno mogućnosti da učestvuju u vlasti, 49% ispitanika smatra da mladi imaju malo mogućnosti da učestvuju u vlasti BiH, 8% da imaju dovoljno mogućnosti, a 36% ispitanika smatra da mladi nemaju ni malo mogućnosti da učestvuju u vlasti.

63% ispitanika smatra da mladi malo učestvuju u vlasti BiH, 24% da ne učestvuju ni malo, 5% da učestvuju dovoljno, a 8% da učestvuju puno.

30% ispitanika smatra da mladi ni malo ne bave politikom u BiH, 26% da se bave malo, 31% da bi mogli i više, 9% da se bave dovoljno, 1% više nego dovoljno, 3% previše.

Problemi
nezaposlenost mladih
siromastvo
poroci
kriminal medju mladima
neinformisanost
los obrazovni sistem
nezastupljenost mladih u vlasti
korupcija u drustvu
neispunjeno slobodno vrijeme

Od problema koji se navode, na prvom mjestu je nezaposlenost mladih, slijedi siromaštvo, poroci, kriminal među mladima, neinformisanost, zatim loš obrazovni sistem, nezastupljenost u vlasti, korupcija u društvu i neispunjeno slobodno vrijeme.

Gdje mladi provode slobodno vrijeme tokom dana:

- pomažem roditeljima
- pred televizorom
- za računarom
- družim se sa prijateljima
- u kafićima
- slušam muziku
- kulturne institucije ili događaji
- učim
- čitam novine i/ili knjige
- na sportskim terenima
- radim
- u omladinskoj nevladinoj organizaciji
- idem na izlete ili šetnje

Mladi iz Jablanice najčešće slobodno vrijeme provode pomažući roditeljima, zatim ispred televizora, za računarom, družeći se s prijateljima i u kafićima. Ponajmanje provode slobodno vrijeme na izletima, ili u nevladinim organizacijama.

Vrijednosti

---

porodica
mir
ljubav
iskrenost
poštenje
prijateljstvo
ravnopravnost
nenasilje
vjera
rad
udoban život

Mladi iz Jablanice od ličnih i socijalnih vrijednosti najviše cijene porodicu, mir, ljubav, iskrenost i poštenje. Najmanje se vrijednuju udoban život, rad i vjera.